

**SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
MATERIÁLOVOTECHNOLOGICKÁ FAKULTA SO SÍDLOM V TRNAVE**

**PROTIDROGOVÁ A PREVENTÍVNA VÝCHOVA
BAKALÁRSKA PRÁCA**

MTF – 10647 - 51898

2010

ADRIANA DORUŠINCOVÁ

**SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
MATERIÁLOVOTECHNOLOGICKÁ FAKULTA SO SÍDLOM V TRNAVE**

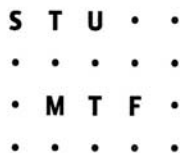
**PROTIDROGOVÁ A PREVENTÍVNA VÝCHOVA
BAKALÁRSKA PRÁCA**

MTF – 10647 - 51898

Študijný program: učiteľstvo praktických predmetov v technických odboroch
Študijný odbor: 1.1.2 učiteľstvo profesijných predmetov a praktickej prípravy
Školiace pracovisko: Ústav inžinierskej pedagogiky a humanitných vied MTF STU
Vedúci záverečnej práce/školiťel: PhDr. Ivan Milec

Trnava 2010

Adriana DORUŠINCOVÁ



ZADANIE BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Študentka: **Adriana Dorušincová**
ID študenta: 51898
Študijný program: učiteľstvo praktických predmetov v technických odboroch
Študijný odbor: 1.1.2 učiteľstvo profesijných predmetov a praktickej prípravy
Vedúci práce: PhDr. Ivan Milec
Miesto vypracovania: Trnava

Názov práce: **Protidrogová a preventívna výchova**

Špecifikácia zadania:

Úvod
1 Teoretické východiská
2 Faktory podmieňujúce vznik drogových závislostí
3 Prevencia drogových závislostí
4 Prieskum aktuálneho stavu v oblasti protidrogovej prevencie
Záver
Zoznam bibliografických odkazov
Prílohy

Rozsah práce: 40


Riešenie zadania práce od: 19. 02. 2010

Dátum odovzdania práce: 05. 06. 2010




Adriana Dorušincová
študentka


doc. Ing. Roman Hrmo, PhD.
vedúci pracoviska


prof. Ing. Jozef Janovec, DrSc.
garant študijného programu

POĎAKOVANIE

Moja vďaka patrí školiteľovi PhDr. Ivanovi Milecovi, za jeho cenné rady a pripomienky, odborné vedenie, metodickú pomoc a spoluprácu ktoré mi poskytol pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

SÚHRN

DORUŠINCOVÁ, Adriana: *Protidrogová a preventívna výchova*. [Bakalárska práca]- Slovenská technická univerzita v Bratislave. Materiálovotechnologická fakulta so sídlom v Trnave; Ústav inžinierskej pedagogiky a humanitných vied.- Školiteľ: PhDr. Ivan Milec,- Trnava: MtF STU, 2010. 45 s.

Kľúčové slová : droga, drogová závislosť, primárna prevencia, žiak, učiteľ.

V bakalárskej práci sa zameriavame najmä na primárnu prevenciu drogovej závislosti žiakov nami vybraných stredných odborných škôl. Práca pozostáva z teoretickej a empirickej časti. V teoretickej časti objasňujeme základné pojmy a termíny, s ktorými pracujeme v ďalších kapitolách a viažu sa k danej problematike, charakterizujeme prevenciu a jednotlivé druhy prevencie, niektoré podstatné faktory pôsobiace na vznik závislostí. V empirickej časti sa zameriavame na prieskum realizovaný na dvoch stredných odborných školách. Prieskum bol realizovaný pomocou nami vypracovaného anonymného dotazníka, ktorého výsledky sme pomocou matematicko-štatistických metód analyzovali.

ABSTRACT

DORUŠINCOVÁ, Adriana: *Anti-drug and profilax education*. [Graduate Theses]- Slovak University of Technology Bratislava. Faculty of Materials Science and Technology; The department of engineering pedagogy and social sciences. - Supervisor: Ivan Milec, PhDr.- Trnava: MTF STU, 2010. 45 s.

Key words : drug, drug addiction, primary prevention, student, teacher.

In this work we focused on primary prevention of drug addiction of students by us selected secondary schools. The work consist of theoretical and empirical part. The theoretical section explains the basic concepts and terms we work with in other chapters and linked to the subject, describes the prevention and prevention of various types, some fundamental factors that help to dependency. In the empirical section focuses on research carried out at two secondary schools. The survey was conducted by us, developed an anonymous questionnaire, the results we are using mathematical and statistical methods to analyze.

OBSAH

ZOZNAM PRÍLOH.....	7
ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ, TABULIEK A GRAFOV.....	8
ÚVOD	9
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ.....	11
1.1 Drogy – spoločenský problém.....	11
1.2 Charakteristika základných pojmov.....	11
1.3 Všeobecná charakteristika drog.....	13
1.4 Rozdelenie drog a ich klasifikácia.....	13
2 FAKTORY PODMIEŇUJÚCE VZNIK DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ	15
2.1 Faktory rodinného prostredia vedúce k drogovej závislosti.....	15
2.2 Faktory školského prostredia vedúce k drogovej závislosti.....	17
2.3 Faktory voľného času a rovesníckych skupín podmieňujúce vznik závislostí.....	19
3 PREVENCIA DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ.....	21
3.1 DRUHY PREVENCIE	21
3.1.1 Primárna (univerzálna) prevencia... ..	21
3.1.2 Sekundárna (selektívna) prevencia.....	22
3.1.3 Terciálna (indikovaná) prevencia.....	22
3.2 PREVENTÍVNA VÝCHOVA.....	23
3.2.1 Primárna prevencia na školách.....	23
3.2.2 Úlohy školy vo výchovno-vzdelávacom procese....	25
3.2.3 Koordinátor prevencie.....	27
4 PRIESKUM AKTUÁLNEHO STAVU V OBLASTI PROTIDROGOVEJ PREVENCIE.....	28
4.1 Predmet, cieľ a úlohy prieskumu	29
4.2 Prieskumné úlohy	29

4.3 Charakteristika skupiny.....	30
4.4 Metódy, priebeh a organizácia prieskumu.....	30
4.5 Interpretácia a analýza získaných výsledkov prieskumu..	31
4.6 Diskusia.....	41
ZÁVER	43
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	44

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A – Dotazník

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ TABULIEK A GRAFOV

Graf č. 1 – Voľnočasové aktivity.....	32
Graf č. 2 – Najčastejšie názorové dôvody užitia drogy	33
Graf č. 3 – Najčastejšie osobné dôvody užitia drogy	
3 a) SOŠ Senica.....	33
3 b) SOŠ Trnava.....	34
Graf č. 4 – Reakcia na ponúknutú drogu	
4 a) SOŠ Trnava.....	34
3 b) SOŠ Senica	35
Graf č. 5 – Typ rodiny	36
Graf č. 6 – Vzťahy v rodine.....	36
Graf č. 7 – Informovanosť o drogách.....	37
Graf č. 8 – Vyhľadanie pomoci v prípade problému s drogami.....	38
Graf č. 9 – Drogová prevencia na školách	
9 a) SOŠ Senica.....	38
9 b) SOŠ Trnava.....	39
Graf č.10 – Formy vykonávanej prevencie na škole.....	39
Graf č.11 – Dostatočnosť vykonávanej prevencie na škole.....	40

ÚVOD

„Treba urobiť všetko preto, aby sme sa nestali závislými od škodlivých látok, neproduktívnych činností, od manipuláčnych ľudí, ktorí nám kazia, strpčujú a nivočia skutočný tvorivý život!“
(Miron Zelina)

Drogy tu boli už od nepamäti a neustále sa ťahajú dejinami ľudstva ako nekonečná niť. Človek už na najnižšom stupni vývoja poznal liečivé i škodlivé účinky rastlín a dokázal využiť ich silu. Dnes drogy užíva, resp. zneužíva veľké množstvo populácie na našej planéte, a čo je najhoršie, závislosti na drogách prepadá najmä mládež.

Zneužívanie omamných látok patrí dnes k jedným z najzávažnejších celosvetových problémov, pretože spoločnosť vytvára prostredie pre existenciu drogového problému a v žiadnom prípade sa nemôže zbaviť zodpovednosti za jeho riešenie, ani ju pod zámienkou „slobodnej voľby“ mechanicky prenášať na jednotlivcov. Drogy zasahujú takmer do všetkých sfér života celej spoločnosti.

Nezabúdajme, že riešenie drogových závislostí nie je len o drogách, ale je predovšetkým o ľuďoch. Nie každý človek dokáže čeliť nepriazni životných okolností. Namiesto toho, aby zmobilizoval sily na prekonanie ťažkostí, zvolí si práve ten nesprávny postup a uniká z krízovej situácie tým, že siahne napríklad po droge. Šírenie tohto sociálno-patologického javu ohrozuje čoraz mladšiu vekovú populáciu, je vážnym spoločenským problémom a preto je nevyhnutné ho riešiť. Mnohokrát si dávame otázku: Čo je potrebné urobiť, ako zabrániť tomu, aby nedochádzalo k takým situáciám, kedy jednotlivec siaha po droge?

Niektorí by mohli namietat', že nie od nás, ale od konkrétnej osobnosti závisí, či si zvolí cestu života s drogami, alebo bez nich. Nie je to však pravda. Výchovný systém ako prvý svojim pôsobením rozhodne vplýva na celkový vývin detí a študentov a tým aj na ich zaradenie do spoločnosti.

Hľadanie spôsobov účinnej prevencie, prostriedkov a foriem ako prostredníctvom nej odpútať záujem o drogy a učiť zručnostiam, ako s úspechom prekonať ťažkosti, ktoré život prináša, by malo byť spoločným cieľom nás všetkých.

Prvým takýmto krokom, ktorý je oveľa lacnejší a efektívnejší než liečba, je prevencia. Jej obsahom je komplex rôznych aktivít zahŕňajúcich v sebe široký okruh preventívnych opatrení. Rodičia, ich deti, mladí ľudia i učitelia by mali vedieť, čo sú

drogy, ako vzniká závislosť na drogách a aké sú jej znaky. Mali by sa naučiť ohodnotiť svoju silu a hranice, aby dokázali odmietnuť ponúknutú drogu.

V prevencii má škola spolu s rodičmi dominantné postavenie, výchovno-vzdelávacie a voľnočasové aktivity sú pri vzniku a rozvoji drogovej závislosti silnými preventívnymi faktormi. Pedagóg preto musí mať určitý súbor vedomostí o drogách a poznať výchovné a didaktické metódy ako im predchádzať. Riešenie protidrogovej výchovy má byť pre spoločnosť prvoradé, veď deti sú pre našu spoločnosť to najcennejšie. Ony budú tvorcami ďalšieho smerovania spoločnosti.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Problém zneužívania, užívania omamných a psychotropných látok, nedovolené zaobchádzanie s nimi, rozširovanie organizovaného zločinu, zameraného na obchodovanie s týmito látkami a prekurzormi, nárast zdravotných problémov a škody spôsobené prostredníctvom trestných činov páchaných v súvislosti s drogovou závislosťou predstavujú jeden z najzávažnejších globálnych problémov.

1.1 Drogy – spoločenský problém

*„Každý človek na svete sa môže stať závislým na lieku alebo na inej látke ovplyvňujúcej psychiku.“
(Radek John: Memento)*

Drogová vlna, ktorá zasiahla Slovenskú republiku v prvej polovici 90. rokov, nabrala obrovské rozmery. Situácia sa stala natoľko závažnou, že vláda Slovenskej republiky svojím uznesením schválila Národnú protidrogovú stratégiu v súlade s Európskou stratégiou boja proti drogám. Protidrogovú politiku Slovenskej republiky tvoria štyri základné piliere, ktorými sú prevencia (aktivity zamerané na znižovanie dopytu po omamných a psychotropných látkach), liečba (dostupnosť programov liečby závislostí pre širokú verejnosť, znižovanie zdravotných rizík), resocializácia (poskytovanie primeranej pomoci pri opätovnej integrácii jednotlivca), znižovanie ponuky a presadzovania práva (súbor zákonných opatrení a aktivít smerujúcich k potlačovaniu ponuky omamných a psychotropných látok). Cieľom Národnej protidrogovej stratégie je skvalitniť podmienky na realizáciu kvalitného systému prevencie, liečby, resocializácia s dôrazom na deti a mládež, so zámerom predchádzať ďalšiemu zhoršovaniu situácie v oblasti drogovej závislosti.

Jednotlivé rezorty, teda aj rezort školstva, rozpracovali v zmysle konkretizácie úlohy, na vlastné podmienky v rámci svojich kompetencií, v oblasti prevencie. Dôležitosť primárnej prevencie v oblasti školstva je nepopierateľná. Stala sa súčasťou výchovy a vzdelávania vo všetkých školách. Je zakomponovaná do plánov hlavných úloh, plánov práce koordinátorov prevencie, výchovných poradcov i triednych učiteľov.

1.2 Charakteristika základných pojmov

S problematikou prevencie drogovej závislosti sa viaže množstvo odborných termínov. Pre úplnosť a zrozumiteľnosť by sme preto v nasledujúcej časti uviedli niekoľko vybraných pojmov spolu s ich charakteristikou:

D r o g a

„Droga je látka, ktorej užívanie vyvoláva návyk a závislosť. Slovo droga pochádza z arabského slova durana, ktoré pôvodne znamená liečivo, liek. V súčasnosti sa pod slovom droga rozumie prírodná alebo umelo (synteticky) vyrobená látka, ktorá ovplyvňuje činnosť organizmu, prevažne mozgu. Spôsobuje zmeny v psychike človeka. Po jej opakovanom užití môže človek získať závislosť od jej užívania. Niektoré drogy utlmujú, iné, naopak, človeka povzbudia. Dlhším užívaním trvale poškodzujú zdravie, preto sú drogy zakázané. Iba tabak, káva a alkohol sú voľnopredajné legálne drogy, ktoré však majú tiež negatívny vplyv na človeka.“ (Zelina, 2007, s. 34)

T o x i k o m á n i a

„Je stav periodickej alebo chronickej intoxikácie jedinca, pričom tento stav je vyvolaný opakovaným užitím drogy prírodnej alebo syntetickej a škodí jedincovi, ako i celej spoločnosti.“ (Čentéš, 2007, s. 16)

Z á v i s l o s ť

„Ako drogovú závislosť kvalifikujeme chorobný vzťah k drogám, ktorý je charakterizovaný nekontrolovateľnou túžbou vpravovať si drogy akýmkoľvek spôsobom do organizmu. Keď hovoríme o závislosti, spravidla vždy ide o biologický a súčasne i sociálny jav. Tento vzťah ďalej sprevádza zotročovanie osobnosti drogou, ktorý sa prejavuje vo fyzickej alebo v psychickej a sociálnej sfére osobnosti, najčastejšie však v celej totalite človeka. Podľa toho hovoríme najčastejšie o závislosti fyzickej alebo psychickej.

Psychická závislosť - je zmena duševného stavu, ktorá môže vzniknúť podávaním drogy a ktorá sa prejavuje rôznym stupňom želaní užiť drogu. Tento stupeň môže byť rôzny, má škálu nutkania až po neodolateľné nútenie drogu užiť, hoci subjekt drogu užiť nechce a svoje konanie považuje za nerozumné. Vznik psychickej závislosti je spravidla viazaný so zážitkami, ktoré boli spojené s užitím drogy (prostredie, hudba..).

Fyzická (somatická) závislosť - je stav organizmu, ktorý vznikol dlhodobjším a častejším užívaním drogy, čo sa prejavuje výskytom abstinenčných príznakov najmä vtedy, ak sa podávanie drogy na určitý čas zastaví. Droga sa pri fyzickej závislosti stáva súčasťou látkového metabolizmu človeka. Príznaky závislostí sa aktivizujú pri znížení

hladiny drogy v organizme, ale najmä pri jej vysadení. Tento stav nazývame syndróm abstinencie.“(Mačurová, 2005, s. 99)

Psychotropné látky

„Látky ovplyvňujúce stav ľudskej psychiky pôsobením na centrálny nervový systém s menej závažnými zdravotnými a psychosociálnymi následkami.“ (Čentěš, 2007, s. 20)

Omamné látky

„Látky, vyvolávajúce návyk, psychickú a fyzickú závislosť charakterizovanú zmenami správania so závažnými zdravotnými a psychosociálnymi následkami.“(Mačurová,2005, s. 99)

1.3 Všeobecná charakteristika drog

Do roku 1989 sa u nás na Slovensku problému zvanému drogová závislosť nevenovala dostatočná pozornosť, nazdávali sme sa, že je to skôr problém západného sveta – USA a krajín západnej Európy, i keď v 70-tych rokoch minulého storočia sa už u nás liečili závislí mladiství na rôzne prchavé látky (toluén, acetón a iné riedidlá). Otvorenie hraníc v roku 1990 umožnilo okrem voľného pohybu osôb a tovaru i nárast obchodu s nelegálnymi drogami aj u nás. Problémy s nelegálnymi drogami sa u nás začali výraznejšie prejavovať po roku 1991.

Pôvod drog je taký starý ako ľudstvo samo. Archeologické nálezy potvrdzujú, že ľudstvo v každom období siahalo k látkam, ktoré v rôznej miere ovplyvňovali jeho vedomie a vnímanie. Už niekoľko tisíc rokov pred Kristom poznali ľudia schopnosti maku. Približovaním sa 20. storočia narastalo množstvo látok, ktoré si človek dokázal pripraviť sám. Mnohé z nich mu poslúžili na ovplyvňovanie svojich vnemov a pocitov.

Náš právny poriadok nepoužíva všeobecný termín droga, ale v širšom poňatí vymedzuje termín návyková látka. V našom slovníku sa pojem droga dobre udomácnil pre krátkosť a výstižnosť.

1.4 Rozdelenie drog a ich klasifikácia

Pre pedagóga je dôležité poznať a vedieť charakterizovať jednotlivé druhy drog. Aj v tomto prípade základná klasifikácia drog prešla historickým vývojom. Ešte v 70-tych rokoch 20. storočia boli drogy rozdeľované na základe kritérií, aký stupeň závislosti vyvolávajú, do dvoch skupín - *tvrdé drogy a mäkké drogy*. „V súčasnosti sa v rámci

prevencie presadzuje tendencia takéto delenie nepoužívať, pretože vyvoláva dojem, že tzv. mäkké drogy sú niečo iné, menej nebezpečné a ich užívanie je preto možné skôr tolerovať. Aj keď mäkká droga môže tvrdo poznačiť človeka, ktorý nezvládne jej užívanie a naopak, sú známe aj prípady užívania tvrdej drogy bez výraznejších problémov, napr. príležitostné užívanie stimulantov.“ (Sananim, 2007, s. 25)

Podľa Kuhna (2001) je možné deliť drogy podľa viacerých kritérií, za najzmyslupnejšie však možno pokladať delenie, resp. klasifikáciu drog podľa ich prevažujúceho účinku :

Drogy s prevažne sedatívnym účinkom

Alkohol

Barbituráty a nebarbiturátové sedatíva

Inhalačné prostriedky so sedatívnym účinkom

Lieky

Drogy s prevažne povzbudzujúcim účinkom

Kokaín

Amfetamíny

Drogy s prevažne halucinogénnym účinkom

Marihuana

LSD a syntetické drogy

MDMA a Extáza

Meskalín

Huby „starého sveta“

Narkotické látky

Heroín

Morfium

Ópium

Syntetické narkotiká a opiáty

Metadon

Steroidy

2 FAKTORY PODMIEŇUJÚCE VZNIK DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ

“Základ závislosti vzniká neschopnosťou povedať NIE!”

(Miron Zelina)

Celoživotný proces vzájomného pôsobenia učenia, v ktorom si každý jednotlivec osvojuje kultúru vlastnej spoločnosti, formuje sa ako sociálna bytosť, označujeme ako socializáciu. Socializácia umožňuje jednotlivcovi stať sa spoločenskou bytosťou i individuálnou osobnosťou a byť plnohodnotným členom spoločnosti.

Výsledkom socializačného procesu môže byť nielen úspešná sociálna adaptácia ale aj sociálna neprispôsobivosť. Na rozvoj človeka vplyvajú rôzne činitele, medzi ktoré okrem iných patria aj: rodina, voľný čas, partie a záujmové aktivity, pracovné (školské) prostredie.

2.1 Faktory rodinného prostredia vedúce k drogovej závislosti

Vplyv okolitého prostredia a výchova je vo vývine osobností od narodenia podstatným faktorom. V prvých rokoch je to rodina, ktorá kladie základy osobnosti dieťaťa. „V rodine prebiehajú dôležité procesy výchovy, formujúce človeka, jeho individualitu, jeho biologické a sociálne potreby.“ (Potočárová, 2008, s. 4)

„Rodina je malá spoločenská skupina založená na manželstve či pokrvnom príbuzenstve. Jej členovia sú spojení spoločným súžitím, vzájomnou morálnou zodpovednosťou a pomocou. Rodina je produktom historického vývoja ľudskej spoločnosti, ktorá prešla niekoľkými formami vývoja.“ (Sejčová, 2006, s. 9)

Ak nie je rodinné prostredie schopné poskytnúť tú správnu výchovu, dieťa môže niesť po celý život následky. Aj keď nemožno prisudzovať rodinnému prostrediu jednoznačne hlavnú úlohu pri vzniku závislostí mládeže, je nepochybné, že harmonické rodinné prostredie zohráva dôležitú úlohu pri formovaní mladého človeka, jeho spokojnosti a pozitívneho vývinu. Faktory rodinného prostredia sa dajú považovať za najsilnejšie pôsobiace a najrozhodujúcejšie pri vzniku sociálno-patologických javov. V súvislosti s rodinou môžeme hovoriť o rizikových faktoroch, ktoré je nutné eliminovať a ochranných faktoroch, ktoré je práve potrebné podporovať. Rodina má pre dieťa a jeho vývoj veľmi dôležitý význam z hľadiska emocionálneho vývinu. Stáva sa

centrom istoty a bezpečia, získavania podnetov a prvých životných skúseností. Žiadna z inštitúcií nedokáže nahradiť rodinu v oblasti vytvárania citových vzťahov.

„Dieťa už od útleho detstva potrebuje pre svoj správny a harmonický vývoj vytvorenie citovej väzby k dospeljej osobe s možnosťou kladnej citovej odozvy. Nedostatočná saturácia tejto potreby spôsobuje poruchy psychického vývoja a deformáciu osobnosti.“ (Bieliková, 2004, s. 32-33)

Len človek so zdravým sebedomím a sebahodnotením môže správne ovplyvňovať vývoj svojej osobnosti, dokáže si nájsť svoje miesto v spoločnosti. Výchova by mala byť primeraná. Kritika a pochvaly by mali byť v rovnakom pomere, pretože dieťaťu treba dať aj vlastný priestor na vývoj, sebarealizáciu, slobodu rozhodovania.

Kvalita v rodinných vzťahov je jedným z najvýznamnejších faktorov, ktoré ovplyvňujú osobnosť mladého človeka. Mladí ľudia, ktorí majú vytvorené dobré a srdečné vzťahy so svojimi rodičmi, majú vo väčšine rovnaké vzťahy aj so súrodencom a s okolím. V rodinách, kde sa nevytvárajú dobré medziľudské vzťahy medzi rodičmi a deťmi, si ich často nedokážu vytvoriť ani deti medzi sebou. Problematický alebo zlý vzťah rodičov býva prvotným spúšťačom problémov. „Rodičia musia na svoje deti pôsobiť tak, aby mali dostatočný priestor na vytváranie a slobodné prijímanie pozitívnych hodnotových orientácií, ktoré zvyšujú ich odolnosť proti všetkým formám sebadeštrukcie.“ (Němec, 2000, s. 2)

Rodičia často používajú pri výchove svojich detí rôzne výchovné metódy. Hoci sa za účinnejší výchovný prostriedok v rodine i v škole považuje skôr odmena ako trest, neraz sa v rodinách za najúčinnejšie pokladá bitie detí, facka či úder. Mladého človeka, ktorý nedokáže dodržiavať spoločenské normy, zrejme rodičia dostatočne netrénovali v zmysle vnútornej disciplíny. V rodinách delikventne sa správajúcich adolescentov sa rodičia menej starajú o vytvorenie zábran v asociálnom správaní detí, ich výchovný štýl je nesúdržný: raz dieťa za priestupok trestajú, inokedy ho za to isté vôbec nepotrestajú.

Situáciu detí v rodinách a ich postavenie ovplyvňujú mnohé negatívne javy, jedným z negatívnych trendov je rozvodovosť. Rozvod v rodine predstavuje záťažovú situáciu, s ktorou sa mladý človek veľmi ťažko vyrovnáva. Keď sa k tomu pridružia problémy v škole, príp. negatívna skupina, jednotlivec je náchylný tieto situácie riešiť práve užívaním drogy.

Ďalším pretrvávajúcim problémom rodín je častá alebo dlhodobá neprítomnosť jedného z rodičov. Problém zamestnania veľká časť rodín rieši odchodom za prácou do vzdialenejších miest. Podobne môžeme hovoriť i o absencii otca v rodinách

podnikateľov. Neúčast' otcov na rodinnom živote i na výchove detí vedie k dlhodobým frustráciám.

Pribúdajú aj deti, ktoré vyrastajú v pracovne exponovaných, najmä podnikateľských rodinách. V pracovne exponovanej rodine je dieťa izolovanejšie od okolia rovesníkov, vyrastá často samo i bez súrodencov. Podnikateľská rodina býva poznačená veľkým stresom, orientáciou na konzumný spôsob života. V tejto rodine sa často vyskytujú nevhodné podnecujúce faktory, ktoré podporujú uprednostňovanie hmotného zabezpečenia a materiálnych hodnôt pred osobným vzťahom a citovými väzbami.

To, čo dieťa v rodine vidí, to aj napodobňuje. „Vplyv prostredia a nekritický postoj rodičov k drogám tiež výrazne podporujú vývoj závislosti. Mladý človek, ktorý od malička vníma okolo seba pravidelnú konzumáciu rôznych návykových prostriedkov, môže ľahko získať dojem, že ide o bežné, neškodné alebo i potrebné, ba až prospešné javy.“ (Kuhn, 2001, s. 26)

Rodina je primárnym socializačným činiteľom. Socializácia je procesom, pri ktorom dieťa včleňuje do spoločnosti a zároveň, počas ktorého sa jedinec naučí poznávať seba a svoje prostredie, osvojí si pravidlá spolunažívania a možné i očakávané spôsoby správania. Rodinné prostredie je základným formujúcim činiteľom. Starostlivosť o dieťa, prejavy lásky k nemu sú nevyhnutnou podmienkou jeho zdravého vývinu. „Mať osvojené pozitívne, sebarozvíjajúce, kultúrne ľudské hodnoty je najlepšou prevenciou proti drogám a ľudskému zlu.“ (Zelina, 2007, s. 27)

2.2 Faktory školského prostredia vedúce k drogovej závislosti

„Školské prostredie môže pôsobiť na vznik porúch správania dieťaťa a potenciálne zvyšovať pravdepodobnosť zlyhania dieťaťa. Školopovinné dieťa trávi veľkú časť dňa v prostredí plnom stresov zo skúšania, obľúbených či neobľúbených predmetov a spolužiakov, ale aj učiteľov. Veľmi ľahko sa môže dostať do permanentného konfliktu s celým školským prostredím. Vzťah ku škole predstavuje obrovský zložitý komplex racionálnych i emocionálnych faktorov. Ak dieťa prichádza do školy s radosťou a očakávaním, neskôr býva sklamané nezaujímavým priebehom, malým prispôbením sa vývinu a veku dieťaťa.“ (Sejčová, 2006, s. 23)

Človek prežíva celý svoj život v skupine. Narodí sa do rodiny (skupiny), neskôr sa zaraďuje do mnohých formálnych i neformálnych skupín. Školská trieda je taktiež takouto základnou skupinou, prostredníctvom ktorej sa realizuje výchovno-vzdelávací

proces. Jej zvláštnosťou je napr. polarita, kedy učiteľ má prevahu napríklad svojim vzdelaním, informovanosťou a žiak má podriadené postavenie i napriek tomu, že úroveň jeho vzdelania v určitých smeroch je vysoká. Učiteľova práca spočíva vo vyučovaní, vštepovaní určitých zručností a návykov. V školskej triede, tak ako i v ostatných typoch skupín sa vytvárajú formálne i neformálne vzťahy. Každá školská trieda prejavuje určitú súdržnosť. Dochádza v nej k mnohým interakciám medzi žiakmi navzájom, alebo medzi žiakmi a učiteľmi. V závislosti od formálnych vzťahov v školskej triede sa vytvára i sociálno-psychologická atmosféra triedy. Dôverná atmosféra v školskej triede môže byť vhodným preventívnym prostredím i v oblasti drogových závislostí žiakov. Individuálny prístup učiteľa k žiakom, ochota pomôcť pri riešení problémov žiakov sú podstatné činnosti, ktorými možno predchádzať negatívnym javom. V dôsledku stresu, pocitu bezmocnosti alebo nespravodlivosti, únavy, nesústredenosti žiakov a pod. vznikajú v škole často situácie, ktoré musia pedagógovia riešiť bezprostredne a rýchlo.

Nenápadní jedinci sú taktiež skupinou ohrozených detí, u ktorých sa pubertálne procesy odvíjajú možno s rovnakou prudkosťou v prežívaní, ale na ich vonkajšom prejave sú pubertálne procesy veľmi nebadateľné. Tieto deti nemajú zjavné problémy s disciplínou alebo so školskými výkonmi. Ich problémom je pocit osamelosti, pocit sebanedôvery, skúsenosť, že okolitý svet ich neakceptuje. Bývajú to deti, ktoré nemajú vôbec silu alebo skúsenosť ako nachádzať dostatočne satisfakcie a pocity pozitívneho sebaobrazu. Tie sú ohrozené drogovým nebezpečenstvom, pretože im droga dá zážitok pokoja, pohody a nezvyčajných skúseností.

„Dôležitou stránkou učiteľovej osobnosti je napríklad, aby bol prirodzenou autoritou a vedel riešiť rôzne záťažové situácie v školskom prostredí.“ (Sejčová, 2006, s. 29)

Učiteľ by mal poznať problémy svojich žiakov, mal by vedieť identifikovať rizikové faktory poukazujúce na možnosť vzniku závislosti od drog u nich. Dnes sú v každej škole výchovní poradcovia, každé školské zariadenie má vo svojom regióne pedagogicko-psychologickú poradňu aj centrum poradensko - psychologických služieb.

Úloha školy v ochrane mladej generácie pred rozličnou patológiou je skutočne mnohoraká. Pedagógovia majú skutočne veľkú príležitosť byť účinným faktorom pri posilňovaní zdravého životného štýlu mladej generácie. S deťmi v určitom veku trávia niekedy oveľa viac času ako rodinní príslušníci.

Školské prostredie je dôležitým preventívnym faktorom, pretože žiaci v ňom trávia viac ako tretinu dňa. Toto prostredie je charakteristické pokojnou pracovnou

a priateľskou atmosférou, zabezpečuje vyššiu výkonnosť žiakov a prebúdza ich záujem o školské aktivity. Školy, ktoré disponujú telocvičňou, ihriskom, majú ľahšiu situáciu v ponuke relaxačných aktivít a komunikačných príležitostí. Práve v tomto čase sa žiaci kontaktujú v neformálnych skupinách a môže dôjsť k nežiaducim situáciám.

2.3 Faktory voľného času a rovesníckych skupín podmieňujúce vznik závislostí

„Tendencia humánnej spoločnosti si vyžaduje venovať zvýšenú pozornosť aj problematike voľného času. Voľný čas sa stáva priestorom pre rozvoj aktivity človeka. Dochádza v ňom k utváraniu nových spoločenských, ale aj individuálnych hodnôt.“ (Wiegerová, 2004, s. 124)

„Voľný čas predstavuje nielen priestor pre seberealizáciu mladého človeka prostredníctvom vhodnej a zmysluplnej činnosti, ale je určitou formou ochrany pred sociálnopatologickými javmi, ktorú v súčasnosti mladých ľudí vo veľkej miere ohrozujú.“ (Bieliková, 2004, s. 41)

Voľný čas vytvára veľa možností styku dieťaťa s drogou. Najúčinnějšími prostriedkami prevencie sú preto výchova a zmysluplné využívanie voľného času. Preto ak zabezpečíme deťom kvalitné využitie voľného času, urýchlíme tým rozvoj všeobecných a špecifických schopností mladej generácie a potlačíme rozvoj negatívnych sociálnych javov.

Cieľom výchovného ovplyvňovania voľného času je vytváranie zaujímavých príležitostí, odborného usmernenia, ktoré by pozitívne ovplyvňovalo využívanie voľného času a rozvoj osobnosti dieťaťa. „S dôrazom na idey humanizácie pristupujeme k výchove v čase mimo vyučovania predovšetkým ako k výchove vo voľnom čase, ktorá by mala byť založená na cieľavedomom, zámernom ovplyvňovaní voľného času v priamom i nepriamom pôsobení, vytváraní podmienok a zaujímavých príležitostí, možností, ponúk pre hodnotné a zmysluplné využívanie voľného času. Konkrétne ide o výchovu detí a mládeže v ich voľnom čase a k voľnému času ako k osobnej a spoločenskej hodnote.“ (Kratochvílová, 2004, s. 21)

Možnosť správneho využitia voľného času je pre každého jednotlivca natoľko dôležitá, že mnohí mladí ľudia ju považujú za jednu z najdôležitejších životných hodnôt. Keď hovoríme o mládeži a voľnom čase, musíme si uvedomiť, že je to voľný čas, ktorý trávi podľa vlastných záľub, potrieb ale aj možností. Tento čas môže urobiť z neho ozajstného vzdelaného, kultúrne a fyzicky vyspelého človeka ale aj nemusí!

Často pribúdajú jednotlivci frustrovaní nedostatkom voľného času, ale naopak aj takí, ktorí ho majú nadbytok a nevedia čo s ním. To prináša so sebou množstvo problémov k negatívnemu sociálnemu správaniu. Negatívnym vplyvom podliehajú oveľa ľahšie mladí ľudia, ktorí nemajú nijaké konkrétne ciele, žijú zo dňa na deň, majú veľmi málo záujmov a nadbytok voľného času a nemajú možnosť ho zmysluplne využiť.

Počúvanie hudby, čítanie časopisov, sledovanie televízie, sú pre mládež najčastejšie formy relaxácie a vyplnenia voľného času. Veľmi veľa času trávi mládež pri hre na počítači. Práve počítačové hry spôsobujú, že strácajú reálny pohľad na svet.

Zmysluplné využívanie voľného času v rovesníckych skupinách, spojených spoločnými záujmami je určitým prostriedkom prevencie sociálno-patologických javov u detí a mládeže.

Deti sú v súvislosti s drogovou problematikou označovaní ako riziková skupina, nakoľko sa rýchlejšie vytvára závislosť, detský organizmus je menej odolný. K experimentovaniu s drogami často dochádza v puberte, ktorá je zložitým a ťažkým vekovým obdobím každého jednotlivca. Tieto deti sú veľmi zraniteľné a citlivé. Dieťa sa postupne oddeľuje od rodiny a rámec rodiny si dopĺňa okruhom svojich rovesníkov a kamarátov. Pre túto vekovú skupinu je dôležitá skupina rovesníkov, ktorá môže pomôcť v prevencii drogovej závislosti, ale zároveň predstavuje aj veľké nebezpečenstvo. Mládež siaha po drogách najčastejšie pod vplyvom rovesníckej skupiny. V období dospievania si jednotlivec často nevie nájsť primeranú sebarealizáciu a nudí sa. Život bez priateľov, osamelosť, časté nedorozumenia medzi rovesníkmi môžu vyústiť do odsudzovania a hľadania kontaktov v neadekvátnych spoločenstvách, kde sa často experimentuje s drogami. Mladí ľudia sú vo veku, ktorý je obdobím hľadania cesty života, konfrontácie s krízovými situáciami, keď si mladý človek hľadá vlastnú identitu. A ak sa jeho život vyvíja inak ako si predstavuje, siaha po drogách. Berie ju ako náhradu za nesplnené sny, alebo úmyselne porušuje spoločenské normy ako výraz odmietania spoločnosťou uznávaných hodnôt.

Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim užívanie drog je fakt, že deti majú alebo nemajú priateľov, ktorí berú drogy. Ak deti trávia čas s priateľmi, ktorí fajčia, je veľmi pravdepodobné, že budú fajčiť. Práve v negatívnych skupinách je napodobňovanie bežným javom. V týchto vekových obdobiach mládež rada uznáva vzory správania iných. Snaha po obdive a vyniknutí neraz u člena skupiny „búra“ predtým nadobudnuté morálne kvality, čo vedie k užívaniu drog. Odolnosť voči tlaku skupiny prispôbiť sa

jej, si žiada pevnú vôľu a sebadôveru. Mladí ľudia, ktorí sú izolovaní alebo odmietaní svojimi vrstovníkmi, sú často manipulovaní inými ľuďmi, podriaďujú sa ich tlaku, aj keď vedia, že činnosti ku ktorým ich nútia, sú nevhodné a chybné.

„Treba hľadať naplnenie voľného času niečím, čo človeku neškodí, čo ho baví, zaujíma, obohacuje a teší. Napríklad športom, nejakou tvorivou činnosťou, ale aj čítaním, hudbou, zmysluplným sledovaním televíznych programov, produktívnou prácou na počítači, stretávaním sa s kamarátmi bez ohrozenia alkoholom, drogami či šikanovaním. Hovoríme tomu produktívne využitie voľného času.“ (Zelina, 2007, s. 26)

3 PREVENCIA DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ

Predchádzanie drogovým závislostiam sa nazýva prevencia. Prevencia, profilaxia je v najvšeobecnejšom ponímaní uvedená ako predchádzanie nežiaducim javom, ochranné opatrenia, ktoré majú pôsobiť pred vznikom patologického javu – aj sociálneho. Prevencia je vždy výhodnejšia než terapia drogových závislostí, ktorá je vždy spojená s dlhodobým a zložitým procesom odvykania a zaraďovania sa do normálneho života.

3.1 DRUHY PREVENCIE

3.1.1 Primárna (univerzálna) prevencia

Hlavnou úlohou je predchádzať vzniku závislostí, usilovať sa o zachovanie psychického a fyzického zdravia dieťaťa. Hovoríme o *prevencii primárnej* alebo generálnej, týkajúcej sa najvšeobecnejších podmienok predchádzania vzniku závislostí, keď nevieme vlastne nič o jej činnosti, lebo je určená všetkým, aj ohrozeným aj neohrozeným, mala by mať charakter imunizácie. „Primárna (univerzálna) prevencia je „cielená výchova a vzdelávanie v oblasti prevencie sociálno-patologických javov s dôrazom na prevenciu drogových závislostí v smere humanizácie a demokratizácie škôl, akcentovania k etickým hodnotám a ľudským právam, zdravému životnému štýlu a účinnejšej poradenskej pomoci rodičom.“ (Olšovská, 2002, s. 9)

Aplikácia preventívnych aktivít má byť pôsobením na najväčšiu časť školskej populácie, na žiakov, ktorí majú osvojené princípy morálky, morálne hodnoty, spoločenské normy, sú im vlastné základy zdravého štýlu. Primárna prevencia je

orientovaná na deti a mládež, u ktorých ešte nenastali problémy s konzumáciou návykových látok.

„Cieľom primárnej prevencie je vytvorenie nekonzumentného postoja k drogám. Dieťa by sa malo prepracovať od postoja nesmiem užiť drogu k postojú nechcem užiť drogu, resp. až nemusím užiť drogu.“ (Maručová, 2005, s. 135)

Prevencia v škole je veľmi náročná, zložitá, má svoje špecifiká a je nerealizovateľná (a nedosiahne želaný úspech) bez prítomnosti učiteľov a rodičov. Úlohy v primárnej prevencii by teda mali byť smerované k deťom, učiteľom, rodičom a aj k širšej komunite. Oblasť primárnej prevencie je priestor, v ktorom by adekvátne pripravený pedagóg mal kvalifikovane pôsobiť, orientovať svojich žiakov na pozitívne správanie v zmysle podpory zdravia – somatického, psychického i sociálneho.

3.1.2 Sekundárna (selektívna) prevencia

Konkrétnejšie môžeme hovoriť o *sekundárnej (selektívnej) prevencii*, čiže adresnej, ktorá sa už netýka všetkých, ale je zameraná na skupiny obyvateľstva, ktoré sú ohrozené. Predstavuje cieľavedomú prácu so žiakmi s drogovou závislosťou, poruchami správania, začínajúcou delikvenciou. Je oblasťou pôsobenia preventívnych špecialistov-psychológov, sociálnych pedagógov a kurátorov, terapeutov.

„Cieľom sekundárna (adresnej) prevencie je skorým objavením a liečením zmenšiť závažnosť a trvanie závislosti alebo ani nedopustiť, aby sa rozvinula, obracia sa na ohrozené, rizikové skupiny, napr. na deti alkoholikov, na mladých ľudí vo vysoko stresových situáciách, aj na ľudí, ktorí už drogy užívajú.“ (Mačurová, 2005, s. 134-135)

3.1.3 Terciálna (indikovaná) prevencia

Napokon hovoríme o tzv. *terciálnej (indikovanej) prevencii*, ktorá má zabrániť recidíve abstinujúcich závislých po absolvovaní liečenia. Je komplexnou starostlivosťou o vážne narušených žiakov, u ktorých bola nariadená ústavná alebo ochranná výchova. Terciálna prevencia vo vzťahu k drogovým závislostiam je v etape detoxikácie a terapie medicínskou zónou, kým v etape rehabilitácie a resocializácie dostávajú priestor aj sociálni pracovníci, terapeuti pod vedením špecialistov.

„Terciálna prevencia drogových závislostí je určená jednotlivcom, ktorí sú drogovy závislí a chcú nad závislosťou zvíťaziť, chcú sa liečiť. Prevencia je zameraná na ľudí

s vážnymi problémami s cieľom predísť ďalšiemu narastaniu problémov a zmenšiť následky poruchy zdravia a navrátiť postihnutú osobu do aktívneho života.“ (Verbovská, 2005, s. 11)

Každá z hore uvedených druhov prevencie je špecifická, a preto je nevhodné ich vzájomné zamieňanie.

3.2 PREVENTÍVNA VÝCHOVA

*“Niet inej účinnej cesty ako bojovať s drogami,
ako dať človeku vysoké etické ciele a úlohy,
ktoré môžu vyplniť jeho život a ktoré dajú
jeho životu potrebný zmysel.“*

(Z prehlásenia Svetovej zdravotníckej organizácie)

Dnes niet na svete miesta, kde by sa dalo bezpečne ukryť pred drogami. Jedinou nádejou zostáva možnosť vytvoriť malé „ostrovčeky zdravia“ zo škôl, a to s našimi deťmi - žiakmi, ktorí nemajú ešte vlastné skúsenosti s drogami a sú to názorovo čisté bytosti. Prostredie školy je priestorom, kde možno odborne uplatňovať spolu s výchovným procesom programy, ktorých cieľom je zavedenie protidrogovej klímy v uzavretej komunite školy.

Veľkým pozitívom je, že na Slovensku sú od roku 1998 vytvorené funkcie koordinátorov protidrogových aktivít na väčšine základných a stredných škôl.

3.2.1 Primárna prevencia na školách

Škola plní veľmi dôležitú úlohu v oblasti primárnej prevencie, lebo ako vieme jej úlohou nie je iba učiť, ale aj vychovávať. Škola je preto zdrojom informácií pre jedinca, ktoré sú rozmanitého charakteru, teda medzi ne možno zaradiť aj informácie o drogovej problematike. „Výchovná intervencia sa má týkať nielen rozvoja vedomostí, ale aj budovania postojov a tréningu sociálnych spôsobilostí. Pokiaľ ide o získavanie vedomostí o drogách, najlepšie je poskytnúť deťom odborné a pravdivé informácie. Podrobný opis ich aplikácie nie je nutný.“ (Mačurová, 2005, s.134)

V samotnom výchovnom procese plní v odovzdávaní potrebných informácií najdôležitejšiu úlohu vo vzťahu k žiakovi učiteľ. Pedagóg má na rozdiel od rodičov,

ktorí sa vo väčšine svojho výchovného procesu, teda aj s ohľadom na prevenciu závislosti návykových látok, riadia vlastným inštinktom a skúsenosťami, reálnejšie postavenie v rámci svojich schopností, možností a dostupnosti informácií. Učiteľ má najväčšie predpoklady byť nezaujatý a pristupovať k žiakom diferencovane. Za určitých podmienok vie byť učiteľ v každej situácii objektívny, je nezaujatý a nie je manipulovateľný ako väčšina rodičov.

Úlohou učiteľov a vychovávateľov na školách je vyplňať medzery, ktoré vznikli v dôsledku neúplnej náuky o drogách. „Základnou podmienkou vytýčenia efektívnej preventívnej stratégie je analýza komplexných podmienok, za akých sa utvára osobnosť dieťaťa či mladistvého, ktorý sa stáva nositeľom sociálno-patologických fenoménov, čo v správaní detí a mládeže možno pokladať za dôsledok nedostatočnej psychickej regulácie ich správania. Bez zodpovedného poznania psychologického pozadia sociálno-patologických javov sa výrazne znižuje efektívnosť intervencií.“ (Skalková, 2003, s. 33-34)

Primárna drogová prevencia môže byť zakomponovaná do rôznych predmetov na stredných školách a do učebných osnov, vrátane fyziológie a biológie /vplyv drog na ľudský organizmus/, psychológie /vplyv drog na vedomie/, chémie /zloženie drog/, histórie a občianskej náuky /postoj štátnych orgánov a vlády k problematike drog a spoločenských vied/, kto užíva jednotlivé drogy a prečo.

Učebnice na jednotlivé predmety by bolo dobré zrevidovať, aktualizovať a rozšíriť. „Odborníci z iných krajín s dlhoročnými skúsenosťami tvrdia, že včas poučené deti dokážu lepšie zvládnuť situáciu pri stretnutí s drogou ako deti nepoučené.“ (Mačurová, 2005, s. 134)

Žiaci by sa mali viac zúčastňovať prípravy nových programov v oblasti náuky o drogách. Na hodinách by malo byť viac interakcie a menej prednášok. Prostredníctvom vlastných skúseností, kontaktom s rovesníkmi, ako aj prostredníctvom médií sa teenageri často dozvedia viac informácií, ako si myslíme. Ak chceme, aby bola náuka o drogách dôveryhodná, súčasťou učebných osnov by mali byť skúsenosti a pozorovania samotných žiakov.

Vôbec nie je prekvapujúce, že mládež vo väčšine prípadov užíva drogy v čase od 15.00 do 18.00 hod. Štruktúrované aktivity pre mládež v uvedenom čase môžu byť dôležitým krokom ku skutočnej prevencii.

Hodnotným zdrojom poznania by mali byť aj dobrovoľné programy mimoškolských a klubových aktivít v popoludňajších hodinách pre žiakov, ktorí chcú o drogách hovoriť

otvorene, a slobodne. Týždenne môže byť v tej istej miestnosti k dispozícii odborník na oblasť užívania drog. Miestnosť by mala byť pohodlná, tichá a vybavená počítačom s prístupom na internet, pretože primárna funkcia práve takéhoto programu spočíva v snahe pomôcť žiakom, aby hľadali odpovede na otázky sami. Ak užívanie drogy u žiaka prerastie do problému, dobrovoľný program mimoškolských a klubových aktivít v popoludňajších hodinách mu umožní nadviazať neformálny kontakt s odborníkom, aj keď nie je pripravený na formálne liečenie. Ak sa problémy zintenzívňujú, je možné odporučiť študenta na príslušný orgán alebo inštitúciu.

3.2.2 Úlohy školy vo výchovno-vzdelávacom procese

„Nezačínaj vyučovať toho, kto nie je pripravený na to, aby bol vyučovaný... Pozeraj sa teda hneď od začiatku k cieľu. Ukáž ho i žiakovi, aby vidiac sám, kam smeruje, získal nádej, že k nemu môže dôjsť, a sám aj dôjsť chcel“
(Jan Amos Komenský)

„Škola je spoločenská inštitúcia, ktorá má primárnu úlohu zabezpečiť na profesionálnej úrovni výchovu a vzdelávanie mladej generácie a pripraviť je na život v spoločnosti.“ (Bieliková, 2004, s. 38)

Podľa Libu (2003) je možné v konkrétnejšej podobe úlohy školskej prevencie vymedziť nasledovne:

- Na každej škole vypracovať vlastný program prevencie a jeho kontroly, zohľadňujúc pritom podmienky školy. Do riešenia a kontroly plnenia úloh školskej prevencie zapojiť poradné orgány školy.
- Koordinovať prácu subjektov školskej prevencie podľa vekových skupín žiakov a tém.
- Využiť všetky možnosti psychológie a pedagogiky na formovanie osobnosti žiaka, na jeho ochranu pred nežiaducimi spoločenskými javmi. Propagovať zdravý životný štýl.
- V rámci občianskej náuky, etickej a náboženskej výchovy viesť žiakov k osobnej zodpovednosti a k praktickej účasti v procese prevencie.
- Vypracovať systém spolupráce medzi školou a rodinou, prípadne inými spoločenskými inštitúciami.

- Kódex školskej disciplíny a systém výchovných opatrení rozpracovať vo vnútornom poriadku školy, kde budú zakotvené jednoznačné pravidlá týkajúce sa prevencie.
- Zapojením žiakov vytvoriť systém vnútroškolského spoločenského života a kontroly so zapojením žiakov (školská rada, školský časopis, športové dni, peer programy).
- Riešiť záškoláctvo, identifikovať a redukovať jeho príčiny v spolupráci s rodinou.
- Využívať na oživenie voľnočasových aktivít priestorové podmienky školy so zapojením dobrovoľníkov z radov rodičov, absolventov školy.

Všetci zainteresovaní: žiaci, učitelia, rodičia sa musia oboznámiť so sociologickými a fyziologickými účinkami drog. Súčasťou tohto procesu by malo byť používanie internetu na vyhľadávanie informácií, kladenie otázok a čítanie.

Pri šírení náuky o primárnej prevencii medzi žiakmi je v neposlednom rade veľmi dôležité ako, teda akým spôsobom je podávaná. Najdôležitejším faktorom pri voľbe formy primárnej prevencie je vek cieľovej skupiny s ktorou pracujeme.

Veková skupina medzi 13–15 rokmi: tento vek býva najčastejším obdobím prvotných experimentov s drogami. So žiakmi by sme mali diskutovať o možnostiach bezpečnejšieho a zdravšieho spôsobu zvládania určitých situácií a riešenia konfliktov. Nezovšeobecňujeme, že drogy sú nebezpečenstvo ale rozoberáme konkrétne, pôsobenie drog, spôsob ako môže prvotný impulz zo zvedavosti prerásť do závislosti, oboznamujeme žiakov s rizikami určitých foriem aplikácie drogy. Pozornosť venujeme hlavne prenosu infekčných ochorení, nevedomostiam o kvalite a charaktere drog pri obstarávaní. Posilňujeme schopnosť čeliť tlaku vrstovníckej skupiny. V tomto veku by mali byť žiaci oboznámení s odbornými inštitúciami, mali by vedieť ako im môžu pomôcť v prípade potreby.

Veková skupina 16 a viac rokov – jednoznačne sa nevyhýbame rozhovorom o drogách, ale dôraz kladieme na to, ako presadiť a obhájiť svoje protidrogové postoje a normy, ako vyriešiť rôzne interpersonálne a interaktívne problémy, ako vyjadrovať emócie a pod. Dôraz kladieme tiež na vzdelanie, voľnočasové aktivity a šport. Mladí ľudia už v tomto veku poznajú následky užívania drog, poznajú ich účinky i odlišnosti. Majú dostatočné znalosti o trestnoprávnej zodpovednosti v súvislosti s drogami.

3.2.3 Koordinátor prevencie

Osobitné miesto na našich školách patrí koordinátorom prevencie drogových závislostí a ďalších sociálnopatologických javov. Sú to učitelia, ktorí fundovane zastrešujú, koordinujú a usmerňujú aktivity v rámci prevencie. Pedagogicko-organizačné pokyny pre školy a školské zariadenia a orgány verejnej správy v školstve odporúčajú stanoviť v školách funkciu koordinátora prevencie drogových závislostí a iných sociálnopatologických javov, ktorého úlohou bude v spolupráci s vedením školy iniciovať preventívne aktivity a koordináciu prevencie ako integrálnu súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu.

Podľa Verbovskej (2005) koordinátor prevencie má vymedzené tieto úlohy:

- plní úlohu školského poradenstva v otázkach prevencie drogových a iných závislostí,
- osobitnú pozornosť venuje žiakom zo znevýhodneného sociálneho prostredia (ohrozeného sociálnou patológiou), u ktorého je zvýšené riziko vývinu sociálne negatívnych javov vrátane drogových závislostí,
- zabezpečuje koordináciu prevencie ako integrálnej súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu. V rámci aktivít školy poskytuje preventívno-výchovné konzultácie žiakom a ich zákonným zástupcom,
- sprostredkúva prepojenie školy s preventívnymi, poradenskými a inými odbornými zariadeniami a mimovládnyimi organizáciami zaoberajúcimi sa prevenciou,
- koordinuje a metodicky usmerňuje preventívnu protidrogovú a informačnú činnosť pedagogických pracovníkov v škole pri dlhodobom systematickom sledovaní a hodnotení vývinu žiakov ohrozených drogovou závislosťou a inou sociálnou patológiou,
- informuje žiakov, ich rodičov (prípadne zákonných zástupcov) o činnosti preventívnych poradenských a iných odborných zariadení, o možnostiach prevencie drogových a iných závislostí,
- v rámci svojej preventívnej činnosti úzko spolupracuje s výchovným poradcom v škole a s príslušným centrom výchovnej a psychologickkej prevencie, ktoré poskytuje metodickú pomoc.

Koordinátormi prevencie sú buď pedagógovia, ktorí absolvovali prípravu počas vysokoškolského štúdia, alebo učitelia, ktorí si dopĺňali vzdelanie až počas výkonu povolania. Dôležitú úlohu zohrávajú aj centrá výchovnej a psychologickkej prevencie, ktoré v mieste svojej pôsobnosti a v spolupráci s metodicko-pedagogickými centrami garantujú priebežné vzdelávanie učiteľov-koordinátorov prevencie a poskytujú im aj ďalšiu metodickú pomoc.

Koordinátor prevencie by mal spĺňať osobnostné predpoklady a nevyhnutná je aj jeho odborná spôsobilosť v problematike drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov. Aktuálnou sa stáva i požiadavka ich permanentného vzdelávanie v oblasti prevencie drogových závislostí. Veľmi dôležitú úlohu zohráva vysokoškolská príprava učiteľov a sociálnych pracovníkov, v rámci ktorej by bolo vhodné:

- vytvoriť aprobáciu prevencie sociálno-patologických javov s iným predmetom,
- metodicky vedieť zvládnuť témy drog v jednotlivých predmetoch,
- pripraviť učiteľov na prácu s problémovými žiakmi s poruchami správania a agresivitou,
- pripraviť učiteľov na to, že prax je iná ako najprepracovanejší projekt,
- pred prijatím na vysokú školu zisťovať skutočný vzťah k povolaniu,
- pripravovať všetkých budúcich učiteľov na tento problém.

„Pri prevencii na školách treba okrem drogových závislostí venovať pozornosť aj ďalším sociálno-patologickým javom, napríklad nelátkovým závislostiam, šikanovaniu, delikvencii a i. Je tiež nevyhnutné, aby sa prevenciou v školách zaoberali nielen koordinátori, ale všetci učitelia a vychovávatelia.“ (Hupková, 2001, s. 25-27)

Situácii by prospelo, keby sa v školách ustanovila funkcia sociálneho pedagóga. Okrem iného by pôsobil vo funkcii koordinátora prevencie, keďže sociálny pedagóg má ťažisko svojej činnosti v preventívnych aktivitách. Sociálni pedagógovia sú odborne pripravení vykonávať funkciu koordinátorov prevencie na školách.

4 PRIESKUM AKTUÁLNEHO STAVU V OBLASTI PROTIDROGOVEJ PREVENIE

V teoretickej časti bakalárskej práce sme sa venovali teoretickému vymedzeniu pojmov týkajúcich sa drogovej závislosti, priniesli sme prehľad o dostupných drogách v súčasnosti a zaoberáme sa príčinami vzniku závislosti. Ťažiskovou časťou teoretickej

časti tvorí oblasť prevencie, venujeme sa prevencii v rodinách a v školách. Sociálne a ekonomické podmienky života našej spoločnosti vplyvajú na správanie a názory žiakov. Rodinné a školské prostredie, ale aj širšie spoločenské prostredie môžu mladého človeka nepriaznivo ovplyvniť. Z toho dôvodu sa v empirickej časti bakalárskej práce zameriavame na zistenie toho, aká je informovanosť dospelujúcej mládeže v oblasti drogovej prevencie, či už v rodine alebo na školách, do akej miery majú informácie o pomoci a poradenstve v rámci drogovej problematiky.

4.1 Predmet, cieľ a úlohy prieskumu

Predmetom nášho prieskumu bolo zistiť niektoré údaje o drogovej problematike žiakov a primárnej prevencii na stredných školách.

Cieľom prieskumu bolo zistiť názory žiakov na užívanie drog, príčiny a dôvody vzniku závislostí. V prieskume sledujeme aké je rodinné zázemie žiakov a využívanie voľného času, aké sú doterajšie skúsenosti s konzumáciou alkoholu a drog, aké sú poznatky mládeže o protidrogových aktivitách. Otázky, ktoré riešil prieskum, boli zostavené nasledovne:

- zistiť úroveň rodinného zázemia žiakov,
- zistiť, aký postoj zaujali žiaci ku konzumácii drog,
- zistiť, koľko žiakov užíva drogy a ich prípadnú drogovú závislosť,
- zistiť spôsob, ktorým si žiaci zadovažujú drogy,
- zistiť, ako riešia žiaci svoje problémy s drogou a u koho hľadajú pomoc,
- zistiť, akým spôsobom sa uskutočňuje na ich škole drogová prevencia.

4.2 Prieskumné úlohy

Prieskumné úlohy sú stanovené nasledovne:

Ú l o h a č. 1

Najčastejšími dôvodmi, ktoré vedú mladých ľudí k užitiu drogy sú zvedavosť a vplyv kamaráta.

Ú l o h a č. 2

Vačšina mladistvých na tému drogovej problematiky doma so svojimi rodičmi nediskutuje.

Úloha č. 3

Na stredných školách sa vykonáva dostatočná prevencia drogových závislostí.

4.3 Charakteristika skupiny respondentov

Prieskum sme realizovali na strednej odbornej škole sídliacej v okresnom meste a porovnávali sme ho so stavom na strednej odbornej škole sídliacej v krajskom meste. Skupinku respondentov tvorilo 120 žiakov nasledovných škôl v počte:

- 60 žiakov Strednej odbornej školy v Senici, ul. V. Paulínyho Tótha č. 31, 905 01 Senica (ďalej len SOŠ Senica)
- 60 žiakov Strednej odbornej školy automobilovej v Trnave, ul. Coburgova č.7859/39, 917 02 Trnava (ďalej len SOŠ Trnava)

Myslíme si, že vek respondentov bol optimálny a ich mentálna a citová vyspelosť bola natoľko dostatočná, aby zabezpečila kvalitu získaných informácií.

4.4 Metódy, priebeh a organizácia prieskumu

Pri realizácii výskumu bola zvolená metóda dotazníka. Dotazníkom sme získali údaje a informácie prostredníctvom výpovedí žiakov – respondentov. Na získanie potrebných informácií a poznatkov sme použili dotazník, ktorý obsahoval 21 otázok. Dotazník, podľa ktorého sme prieskum realizovali, tvorí prílohu A našej bakalárskej práce. Vyplnenie bolo dobrovoľné. Dotazník bol anonymný, žiaci sa nemuseli obávať odhalenia, mohli odpovedať pravdivo a bez obáv. Ďalšou výhodou bola možnosť respondenta premyslieť si odpoveď. Dotazník bol kombinovaný nasledovne:

Vo vstupnej časti, ktorá obsahuje oslovenie respondenta, sme vysvetlili účel dotazníka a cieľ nášho prieskumu. Požiadali sme o spoluprácu pri realizácii prieskumu a uviedli pokyny na jeho vyplnenie. Druhá časť obsahuje otázky týkajúce sa napríklad rodinného prostredia respondentov, využívanie voľného času, skúsenosti s delikventnou činnosťou, so zameraním na skúsenosti s používaním alkoholu i drog, riešenie problémov s drogou, hľadanie odbornej pomoci a zisťovanie spôsobu uskutočňovania drogovej prevencie na vybranej škole. V závere sme poďakovali za ochotu

a spoluprácu. Jednotlivé otázky boli uzavreté, polouzavreté alebo otvorené, pri niektorých bolo možné uvádzať viacero možností. Všetky otázky mali medzi sebou určitú súvislosť a skupinový vzťah k úlohám. Vyplnenie dotazníka nebolo časovo obmedzené, k vyplňovaniu dotazníka nemali žiaci žiadne výhrady.

Ako sme uviedli, prieskum sme realizovali na SOŠ v Trnave a na SOŠ v Senici. Skôr, ako boli žiakom dotazníky predložené na vyplnenie, boli poučení akým spôsobom majú dotazník vyplniť. Dotazníky boli rozdane v celkovom počte 120 kusov. V tomto počte nám boli aj vrátené, čo predstavuje 100% návratnosť. Na spracovanie informácií pri vyhodnocovaní dotazníka boli použité matematicko-štatistické metódy. Výsledky sme zoradili do tabuliek a pre lepšiu prehľadnosť získaných údajov sme použili aj grafické znázornenie. Prieskum bol realizovaný v mesiacoch január – marec 2010.

4.5 Interpretácia a analýza získaných výsledkov prieskumu

Cieľom praktickej časti našej bakalárskej práce bolo overovanie troch stanovených úloh. Východiskom pre zostavenie prieskumných úloh sa nám stali získané poznatky z teoretickej časti. Na základe týchto skutočností sme sa pokúsili spracovaním a vyhodnotením odpovedí žiakov potvrdiť alebo vyvrátiť stanovené úlohy. Výsledky z vyplnených dotazníkov nám umožnia náhľad do dospelajúcej duše žiaka a pomôžu nám aspoň trochu zorientovať sa v danej problematike.

Z otázok, ktoré obsahuje dotazník, sa 11 otázok týka priamo stanovených úloh. Ostatné otázky nám pomohli charakterizovať skupinu oslovených respondentov z viacerých hľadísk. Zisťovali sme napríklad ich vek (16 r. – 12 žiakov, 17 r. - 34 žiakov, 18 r. – 20 žiakov, 19 r. – 30 žiakov, 20r. – 24 žiakov), pohlavie (dievča – 30 žiačok, chlapec – 90 žiakov), ročník školy, ktorý navštevujú (2. ročník – 32 žiakov, 3. ročník – 30 žiakov, 4. ročník – 40 žiakov, 5. ročník – 18 žiakov), bydlisko (na dedine žije 69 žiakov, v meste žije 51 žiakov). Zisťovali sme aj osobné skúsenosti žiakov s užívaním rôznych druhov návykových látok: *alkohol* (pilo – 112 žiakov, nepilo - 8 žiakov), *cigarety* (fajčilo – 108 žiakov, nefajčilo – 12 žiakov), *drogy* (marihuanu – užilo 54 žiakov, neužilo 66 žiakov; pervitín - užilo 8 žiakov, neužilo 112 žiakov; heroín – užilo 4 žiaci, neužilo 116 žiakov; extázu – užilo 12 žiakov, neužilo 108 žiakov).

Otázky týkajúce sa priamo stanovených úloh sme vyhodnotili nasledovne:

- Úloha č.1

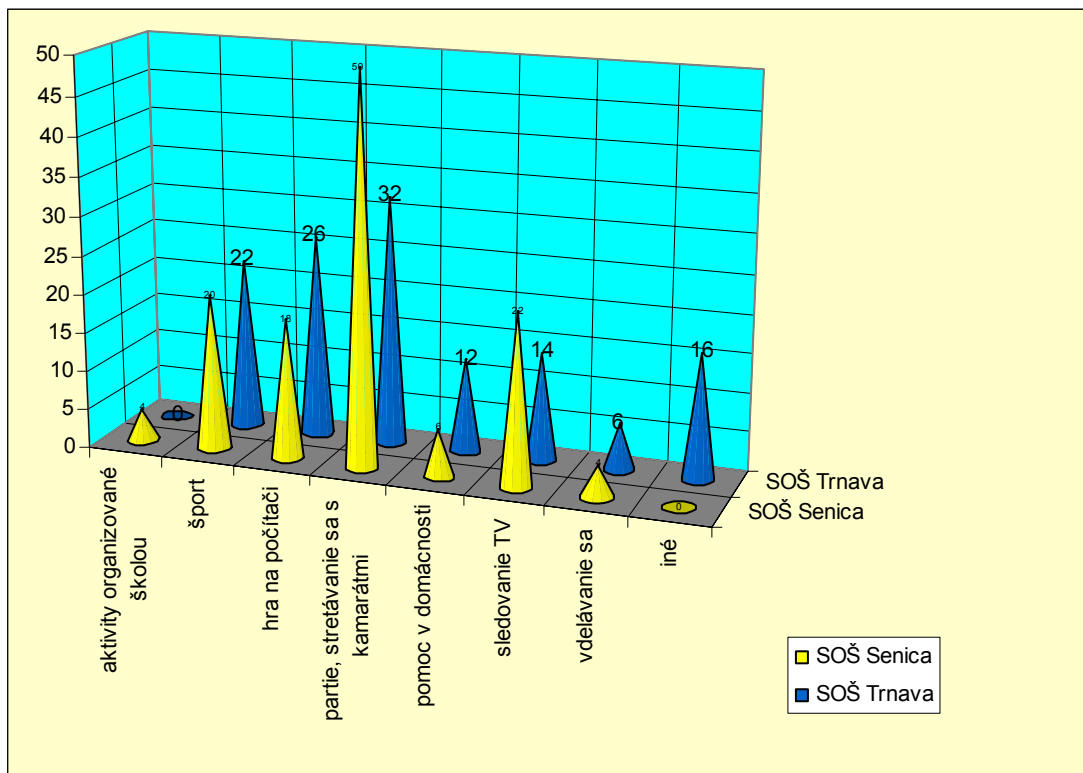
Najčastejšími dôvodmi, ktoré vedú mladistvých k užitiu drogy sú zvedavosť a vplyv kamaráta.

Túto úlohu sme overovali otázkami:

č. 8 Čo robíš vo voľnom čase?

Zmysluplné využívanie voľného času prispieva k osobnostnému rozvoju mladých ľudí a preto nás zaujímalo, ako sa bude odlišovať u žiakov v okresnom a krajskom meste. Odpovede ilustruje nasledujúci tabuľkový graf č.1.

graf č.1 - Voľnočasové aktivity

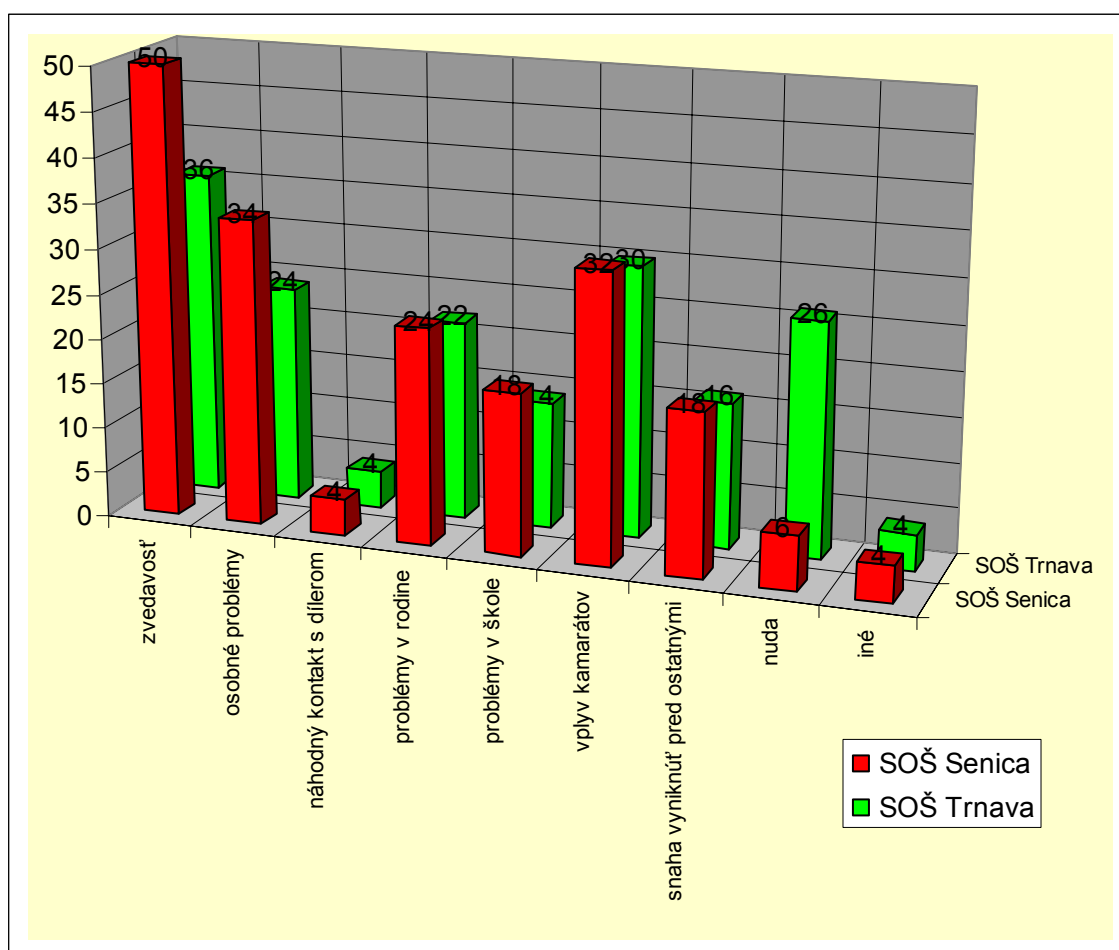


Vzhľadom k tomu, že respondenti mali možnosť viacerých odpovedí, nevyhodnocovali sme otázku percentuálne ale uvádzame tabuľkové vyhodnotenie počtu uvedených možností. Tieto výsledky nasvedčujú tomu, že žiaci kompenzujú svoje študijné zaťaženie zábavou a oddychom.

č. 10 Čo podľa teba spôsobuje, že mladiství siahnu po droge?

Vzhľadom k tomu, že respondenti mali možnosť viacerých odpovedí, nevyhodnocovali sme otázku percentuálne ale uvádzame tabuľkové vyhodnotenie počtu uvedených možností v nasledujúcom grafe č. 2.

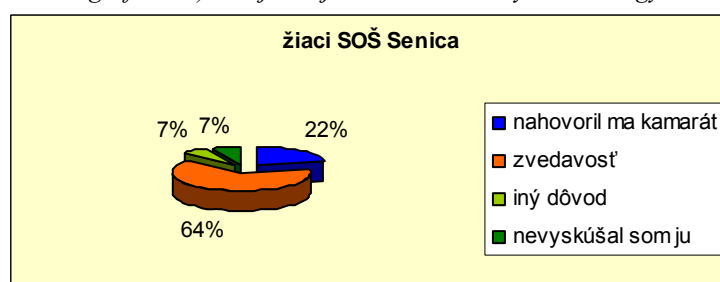
graf č. 2 - Najčastejšie názorové dôvody užitia drogy



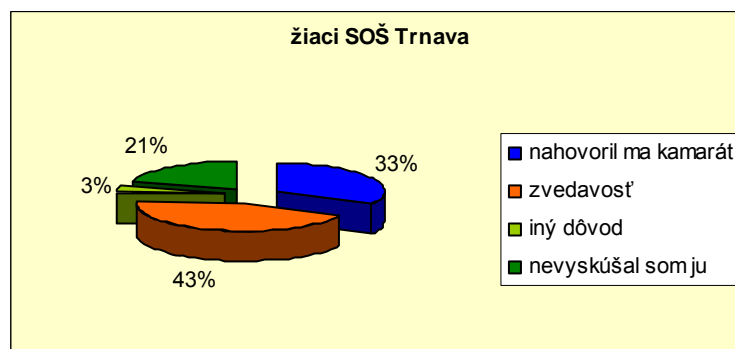
Z uvedených údajov vyplýva, že na SOŠ v Senici je najčastejším dôvodom, ktoré vedú mladistvých k užitiu drogy zvedavosť, nasledujú osobné problémy, vplyv kamarátov, problémy v rodine, problémy v škole a snaha vyniknúť pred ostatnými, nuda, na záver náhodný kontakt s dílerom a iné dôvody. Na SOŠ v Trnave je najčastejším dôvodom zvedavosť, nasleduje vplyv kamarátov, nuda, osobné problémy, problémy v rodine, snaha vyniknúť pred ostatnými, problémy v škole, náhodný kontakt s dílerom a iné dôvody (napr. „na diskotékach je to bežná vec“).

č. 16 Čo Ťa viedlo k tomu, aby si vyskúšal/a drogu?

graf č. 3 a) - Najčastejšie osobné dôvody užitia drogy



graf č. 3 b) - Najčastejšie osobné dôvody užitia drogy

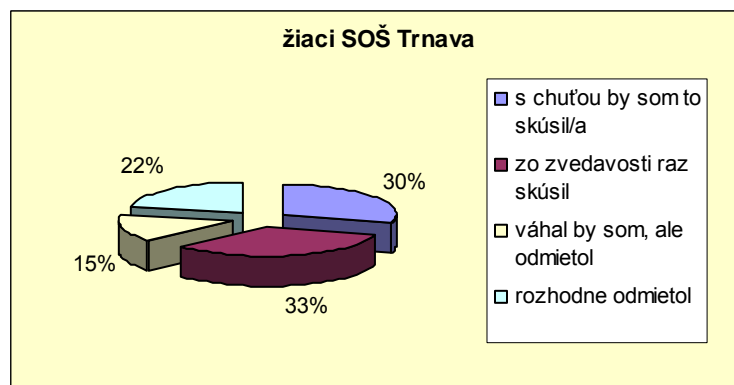


Vyhodnotením tejto otázky (viď. graf č. 3a, 3b) sme zistili, že z počtu 60 žiakov SOŠ v Senici, chcelo drogu vyskúšať zo zvedavosti 39 respondentov (64%), 13 respondentov (33%) nahovoril kamarát, 4 respondenti (7%)malo iný dôvod a 4 respondenta (7%) drogu nikdy nevyskúšalo. Z počtu 60 žiakov SOŠ v Trnave, chcelo drogu vyskúšať zo zvedavosti 25 respondentov (43%), 19 respondentov (33%) nahovoril kamarát, 2respondenti (3%)mali iný dôvod. Zostávajúcich 12 respondentov (21%) drogu nikdy nevyskúšalo.

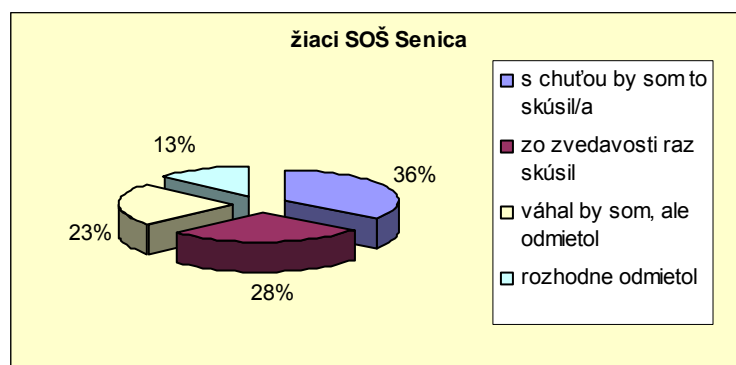
č. 17 Keby Ti ponúkol drogu spolužiak, čo by si urobil?

Vyhodnotením otázky (viď. graf 4a, 4b) sme dospeli k záveru, že z počtu 60 žiakov SOŠ v Senici, by drogu zo zvedavosti vyskúšalo 17 respondentov (28%), 21 respondentov (36%) by to s chuťou skúsilo, 14 respondentov (23%) by váhalo, ale odmietlo a 8 respondentov (13%) by drogu rozhodne odmietlo. Z počtu 60 žiakov SOŠ v Trnave, by drogu zo zvedavosti vyskúšalo 20 respondentov (33%), 18 respondentov (30%) by to s chuťou skúsilo, 9 respondentov (15%) by váhalo, ale odmietlo. Zostávajúcich 13 respondentov (22%) by drogu rozhodne odmietlo.

graf č. 4 a) - Reakcia na ponúknutú drogu



graf č. 4 b) - Reakcia na ponúknutú drogu



Analýza získaných výsledkov v úlohe č. 1

Najčastejšími dôvodmi, ktoré vedú mladistvých k užitiu drogy sú zvedavosť a vplyv kamaráta.

Z uvedeného môžeme konštatovať, že úloha č. 1 sa nám potvrdila. Podľa názoru respondentov je najčastejším dôvodom užitia drogy zvedavosť a vplyv kamarátov. Vlastná skúsenosť respondentov taktiež ukázala, že najčastejším dôvodom vedúcim k užitiu drogy je zvedavosť. Vzhľadom na nepatrný rozdiel v počte uvedených možností môžeme považovať za najčastejšie názorové dôvody okrem ovplyvnenia kamarátmi a zvedavosti aj osobné problémy a problémy v rodine.

- Úloha č.2

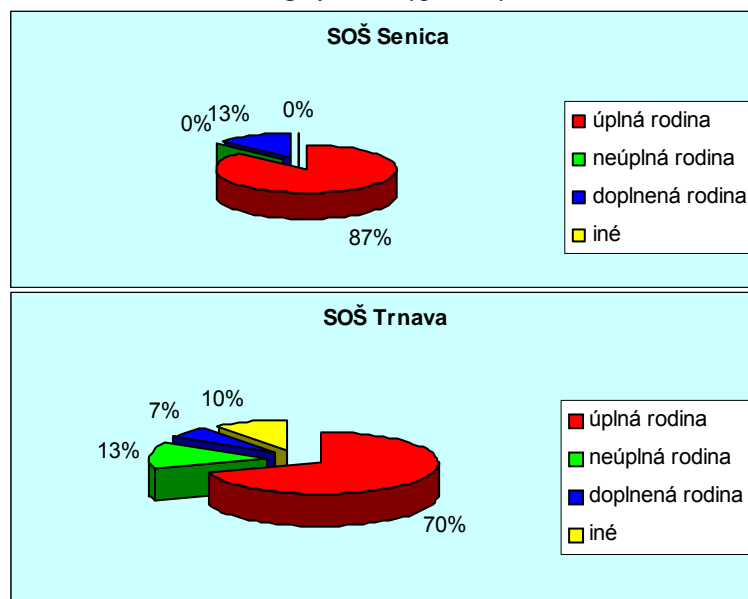
Väčšina mladistvých, ktorí siahnu po droge pochádza z neúplnej rodiny a s rodičmi má problémový vzťah.

Túto úlohu sme overovali otázkami:

č. 6 Z akej rodiny pochádzaš?

V tejto otázke sme sa zamerali na to z akej rodiny žiaci pochádzajú. Výsledok vyhodnotenia danej otázky v grafe č. 5 ukázal, že na SOŠ v Senici 87% respondentov pochádza k úplnej rodiny, 13% z neúplnej rodiny. Iné rodinné pomery a doplnenú rodinu neuviedlo nik z respondentov. Na SOŠ v Trnave 70% respondentov pochádza k úplnej rodiny, 13% z neúplnej rodiny, 7% z doplnenej rodiny a 10% respondentov uviedlo iné rodinné pomery (napr. žiaka vychovávajú starí rodičia, prípadne žijú v detskom domove).

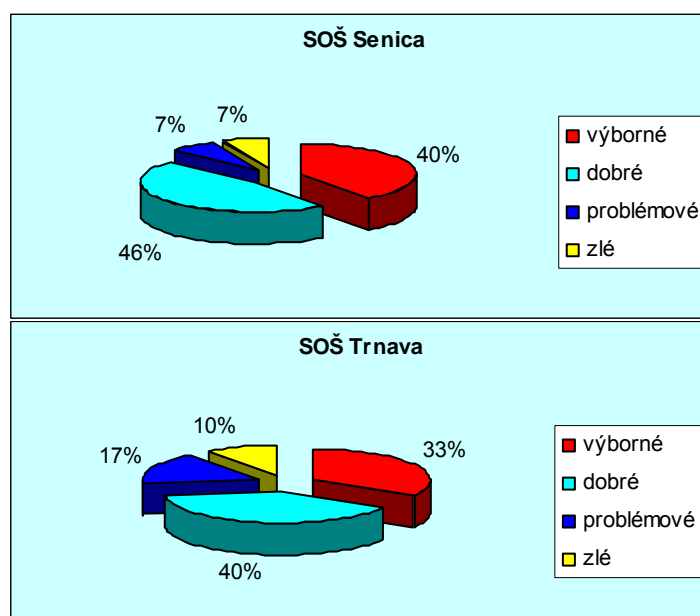
graf č. 5 - Typ rodiny



č. 7 Ako by si charakterizoval/a Tvoje vzťahy s rodinou?

V otázke sme sa zamerali na vzťahy medzi mladistvými a rodičmi. Výsledok vyhodnotenia danej otázky v grafe č. 6 ukázal, že na SOŠ v Senici má 46% respondentov dobré vzťahy s rodičmi, 40% výborné vzťahy. Problémové a zlé vzťahy uviedlo 7% respondentov. Na SOŠ v Trnave má 40% respondentov dobré vzťahy s rodičmi, 33% výborné vzťahy. Problémové vzťahy uviedlo 17% respondentov a 10% zlé vzťahy v rodine.

graf č. 6 - Vzťahy v rodine



Analýza získaných výsledkov v úlohe č. 2

Väčšina mladistvých, ktorí siahnu po droge pochádza z neúplnej rodiny a s rodičmi má problémový vzťah.

Môžeme konštatovať, že úlohu č. 2 sa nám nepodarilo potvrdiť, nakoľko výsledky z overovania otázok č. 6 a č. 7 nám ukázali, že väčšina respondentov pochádza z úplnej rodiny a svoje vzťahy s rodinou charakterizovali ako dobré.

- Úloha č. 4

Na stredných školách sa vykonáva dostatočná prevencia drogových závislostí.

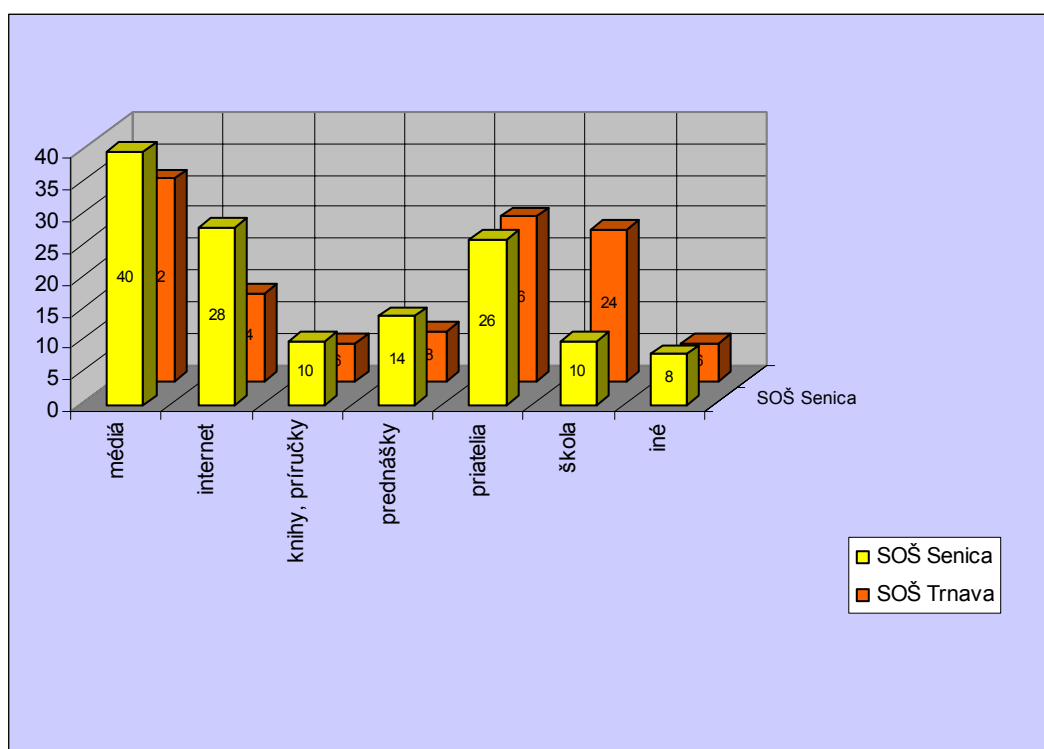
Túto úlohu sme overovali otázkami:

č. 9 Odkiaľ získavaš informácie o drogách?

Touto otázkou sme zisťovali spôsob informovanosti žiakov o drogách. Vzhľadom k tomu, že respondenti uvádzali viacero odpovedí, otázku sme vyhodnocovali tabuľkovým grafom č. 7, podľa počtu uvedených možností.

Z uvedeného prieskumu môžeme konštatovať, že najčastejšou formou získavania informácií o drogách sú médiá, internet, priatelia, škola. Respondenti uvádzali aj iné možnosti (napr. rozhovory, besedy, nástenky s protidrogovou tematikou).

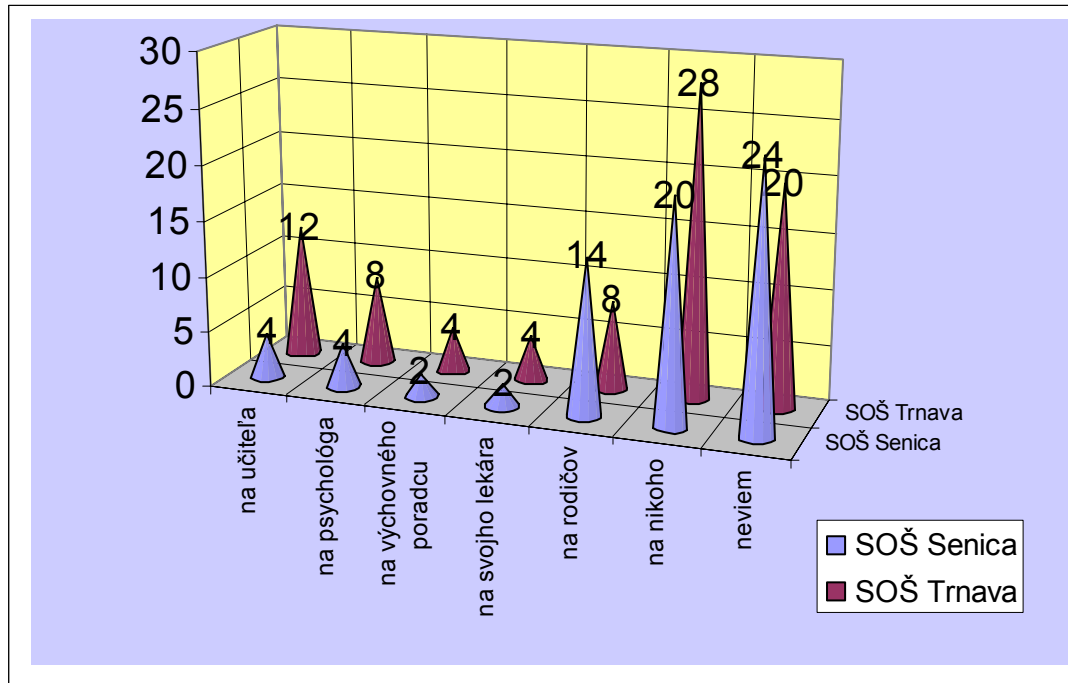
graf č. 7 - Informovanosť o drogách



č. 18 Na koho by si sa vo Vašej škole mohol/a obrátiť v súvislosti s drogovou problematikou?

Zaujímalo nás, na koho by sa žiaci obrátili v prípade problému s drogami.

graf č. 8 - Vyhľadanie pomoci v prípade problému s drogami



Z grafu č. 8 vyplýva, že žiaci oboch stredných odborných škôl by nevedeli na koho sa majú obrátiť v prípade problému, prípadne by o pomoc nežiadali nikoho.

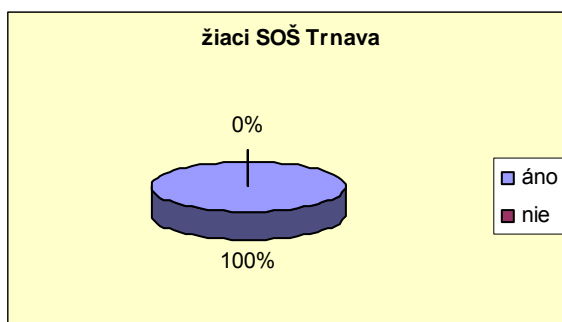
č. 19 Vykonáva sa na Vašej škole drogová prevencia?

Všetci respondenti uviedli (vid'. graf č. 9a, 9b), že na ich škole sa drogová prevencia vykonáva.

graf č. 9 a) -Drogová prevencia na školách



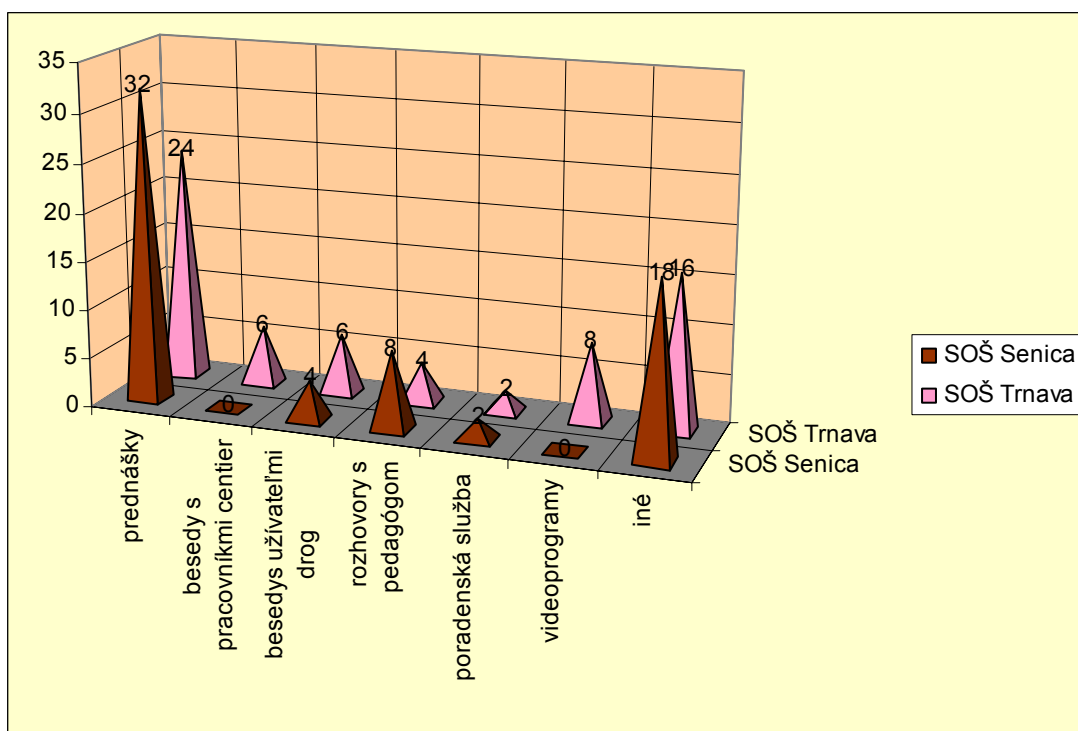
graf č. 9 b) - Drogová prevencia na školách



č. 20 Akou formou sa vykonáva prevencia na Vašej škole?

Vzhľadom k tomu, že niektorí respondenti uvádzali na otázku i viacero odpovedí, vyhodnocujeme preto počet uvedených možností v grafe č. 10.

graf č. 10 - Formy vykonávanej prevencie na škole

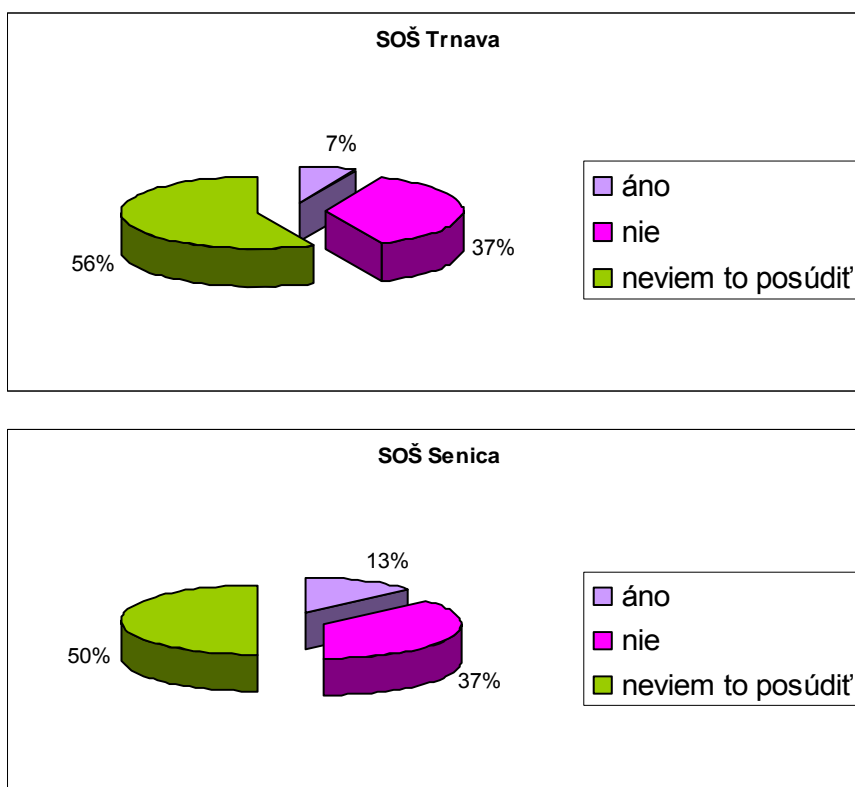


Z uvedeného prieskumu môžeme konštatovať, že najčastejšou formou vykonávania prevencie na SOŠ v Senici sú prednášky, iná forma prevencie, nasledovali rozhovory s pedagógom, besedy s užívateľmi drog a poradenská služba. Žiaden z respondentov neuviedol besedy s pracovníkmi centier, prípadne videoprogramy. Na SOŠ v Trnave sú najčastejšou formou prevencie taktiež prednášky, nasledujú iné možnosti (napr.

masmédiá, rozhovory s rodičmi), videoprogramy, besedy s pracovníkmi centier a užívateľmi drog, rozhovory s pedagógom a na záver poradenská služba.

č. 21 Je prevencia na Vašej škole dostačujúca?

graf č. 11 - Dostatočnosť vykonávanej prevencie na škole



Otázkou sme chceli zistiť, či žiaci považujú primárnu prevenciu vykonávanú na ich škole za dostačujúcu. Výsledky prieskumu nám ukázali (viď. graf č. 11), že na SOŠ v Senici 13% respondentov považuje prevenciu na škole za dostačujúcu, 37% si myslí, že prevencia nie je dostačujúca a zostávajúcich 50% nevie posúdiť, či je miera primárnej prevencie vykonávaná na ich škole dostačujúca. Na SOŠ v Trnave 7% respondentov považuje prevenciu na škole za dostačujúcu, 37% si myslí, že prevencia nie je dostačujúca a zostávajúcich 56% nevie posúdiť, či je miera primárnej prevencie vykonávaná na ich škole dostačujúca.

Analýza získaných výsledkov v úlohe č. 3

Na stredných školách sa vykonáva dostatočná prevencia drogových závislostí.

Úlohou č. 3 sme si chceli overiť, či sa na stredných odborných školách vykonáva dostatočná prevencia drogových závislostí. Všetci oslovení respondenti tvrdia, že v ich škole sa vykonáva drogová prevencia. Jej dostatočnosť však potvrdilo iba 7% opýtaných na SOŠ v Trnave a 13% na SOŠ v Senici. 37% respondentov na každej z vybraných škôl si myslí, že prevencia nie je dostačujúca. 56% respondentov SOŠ v Trnave a 50% respondentov SOŠ v Senici to nevedelo posúdiť. Ako formy vykonávanej prevencie boli najčastejšie uvádzané prednášky a to na oboch školách. Úlohu č. 4 sa nám nepodarilo jednoznačne potvrdiť, nakoľko väčšina z oslovených respondentov uviedla, že na ich škole sa síce prevencia vykonáva, no nie je dostačujúca.

4.6 Diskusia

Prostredníctvom praktickej časti našej bakalárskej práce sme dotazníkovou metódou chceli zistiť aktuálny stav protidrogovej a preventívnej výchovy na dvoch stredných odborných školách sídliacich v okresnom meste Senica a v krajskom meste Trnava. V prieskume sme porovnávali tieto dve školy navzájom. Zaujímalo nás spôsob prevencie na školách. Preverovali sme skúsenosti žiakov s drogami, zaujímalo nás aké sú podľa nich najčastejšie dôvody, ktoré vedú mladistvých k užitiu drogy.

Výsledky prieskumu nám ukázali, že najčastejším dôvodom užitia drogy je zvedavosť a vplyv kamarátov. Vlastná skúsenosť respondentov taktiež ukázala, že najčastejším dôvodom vedúcim k užitiu drogy je zvedavosť. Vzhľadom na nepatrný rozdiel v počte uvedených možností môžeme považovať za najčastejšie názorové dôvody okrem ovplyvnenia kamarátmi a zvedavosti aj osobné problémy a problémy v rodine.

V prieskume zameranom na vykonávanie primárnej prevencie na školách sme zistili, že v oboch školách sa vykonáva drogová prevencia. Jej dostatočnosť však potvrdilo iba 7% opýtaných na SOŠ v Trnave a 13% na SOŠ v Senici. 37% respondentov na každej z vybraných škôl si myslí, že prevencia nie je dostačujúca. 56% respondentov SOŠ v Trnave a 50% respondentov SOŠ v Senici to nevedelo posúdiť. Formy vykonávanej prevencie boli rôzne. Najčastejšie respondenti uvádzali prednášky a to na oboch školách. Podľa výsledkov nášho prieskumu môžeme konštatovať, že slabým miestom vykonávanej prevencie je pomoc v prípade problému s drogami. Respondenti totižto nemali dostatočné informácie o tom, na koho by sa s problémom mohli obrátiť.

V našom prieskume sme ďalej zisťovali s akými drogami majú žiaci najčastejšie skúsenosti. Prekvapujúcim zistením pre nás bolo, že takmer všetci respondenti už pili alkohol, viackrát už boli opití. Okrem konzumácie alkoholu, čo sa ukázalo ako jednoznačne najrozšírenejší spôsob užívania návykovej látky, sme ďalej zistili, že druhou najpoužívanjšou drogou sú cigarety, kde 108 respondentov už skúšalo fajčiť a dokonca fajčia denne. V menšej miere to boli drogy rastlinného pôvodu, marihuanu – užilo 54 žiakov, neužilo 66 žiakov; pervitín - užilo 8 žiakov, neužilo 112 žiakov; heroín – užilo 4 žiaci, neužilo 116 žiakov; extázu – užilo 12 žiakov, neužilo 108 žiakov.

Z uvedených výsledkov prieskumu usudzujeme, že úroveň a miera informovanosti o protidrogovej a preventívnej výchove nie je na dostatočnej úrovni a stále je čo zlepšovať, hlavne v oblasti prevencie, na ktorú bola zameraná naša práca. Na základe zistených poznatkov by sme v závere chceli načrtnúť možné riešenia pre zlepšenia v tejto oblasti nasledovne:

vykonávanú primárnu prevenciu na školách „oživiť“ zaujímavými informáciami z praxe, aby cieľová skupina nemala pocit, že zasa absolvovala ďalšiu nudnú prednášku,

- nepodceňovať legálne drogy, akými sú alkohol a cigarety, je potrebné zdôrazniť ich škodlivé účinky na mladý organizmus,
- uskutočňovať stretnutia žiakov s drogovými závislými, ktorí už úspešne absolvovali liečbu a sú schopní a ochotní povedať žiakom všetko, čo ich k tejto téme zaujíma,
- poskytovať mládeži dostatočné informácie o zariadeniach poskytujúcich poradenstvo a pomoc, odporučiť dostupnú literatúru, sprehľadniť prebiehajúce programy a relácie zaoberajúce sa protidrogovými aktivitami,
- zvýšiť mieru informovanosti o drogách a ich škodlivých účinkoch aj v domácom prostredí, rodičia by mali dať tejto téme viac priestoru v rozhovoroch so svojimi deťmi,
- taktiež by mali viac pozornosti venovať prostrediu, v ktorom deti trávajú svoj voľný čas.

ZÁVER

Drogy sú veľmi zákerné a tam, kde si začínajú vytvárať svoj priestor, je nebezpečné podceniť aj akúkoľvek maličkosť. Každá zanedbaná štrbinka, ktorou môžu preniknúť k mladému človeku sa neskôr kruto vypomstí.

Zneužívanie drog nevedie nikam inam ako k úplnej strate osobnosti, k strate jeho spoločenskej ceny a individuálnej jedinečnosti. Je to vlastne zahrávanie sa s tým najcennejším – s ľudským životom. Je nevyhnutné mobilizovať všetky sily, aby sme uchránili naše budúce generácie pred touto stále rovnako nebezpečnou hrozbou. V zmýšľaní mladého človeka prebieha veľké množstvo psychologických zmien, ktoré si často nedokáže ani on sám vysvetliť, alebo zdôvodniť.

Pocity bezpečia a vzájomnej dôvery medzi učiteľom a žiakom sú podľa nášho názoru dôležitými predpokladmi úspešnej vzájomnej spolupráce. Iba málo mladých ľudí si chce vedome zničiť život, alebo zdravie. Preventívne programy, ktoré sú žiakom ponúkané, by mali byť nielen dôveryhodné, ale zároveň aj objektívne a nezastrašujúce. Je známe, že mladí ľudia vedia o drogách a ich účinkoch niekedy možno viac než by sme si to želali. Poznajú ich z vlastných skúseností, z rodinného prostredia a z médií. Preto je veľmi dôležité, aby boli preventívne aktivity postavené na dostatočných vedeckých základoch, to znamená, že prijímatelia im veria aj preto, že ich vnímajú ako dostatočne odborné.

Je reálny predpoklad, že po absolvovaní protidrogovej prevencie sa zvýši pravdepodobnosť, že žiak sa nenechá ovplyvniť skupinou rovesníkov, ale bude sa snažiť získať ďalšie informácie o možných dôsledkoch užívania drogy. Poznanie skutočnej reality a dôsledkov užívania drog je ďalším dôležitým preventívnym prostriedkom.

Aktivity zamerané na predchádzanie vzniku a rozvoja drogových závislostí a ochranu mládeže sú prioritou nielen na Slovensku, ale i na celom svete. Je potrebné neustále hľadať spôsoby ako umožniť mladým ľuďom osvojovať si pozitívne postoje voči hodnotám života a pôsobiť presnými a overenými informáciami v rodinnej, školskej a záujmovej sfére života.

Pokiaľ by som mala vyjadriť svoj osobný pocit, ktorý som nadobudla pri tvorbe bakalárskej práce, musím konštatovať nasledovne. Práca bola pre mňa skutočným prínosom, nakoľko som získala množstvo nových informácií a myslím, že mnohé z nich možno použiť v bežnom živote každého z nás.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BIELIKOVÁ, M., PÉTIOVÁ, M. *Drogy a životný štýl mládeže v Slovenskej republike*. Bratislava: ÚIPŠ, 2003. ISBN 80-7098-364-7
- BIELIKOVÁ, M., PÉTIOVÁ, M. *Mládež, drogy a tolerancia*. Bratislava: ÚIPŠ, 2004. s.32 – 33. s. 38. s. 41. ISBN 80-7098-391-4
- CAMPBELL, R. *Tvoje dieťa a drogy*. Bratislava: Porta libri, 2003. ISBN 80-89067-09-3
- ČENTÉŠ, J. *Hmotnoprávne aspekty trestnej činnosti páchanej v súvislosti s nealkoholovou toxikomániou v SR*. Bratislava: ŠEVT a.s., 2007. s. 15–16, s. 20. ISBN 978-80-88707-94-3
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika voľného času*. Bratislava: Vydavateľstvo UK Bratislava, 2004. s. 21. ISBN 80-223-1930-9
- KUHN, F., GOHLERT, CH. *Falošné vedomie – kompletne o drogách*. Bratislava: Ikar, 2001. s. 26. ISBN 80-551-0207-4
- LIBA, J., et al. *Pomocná ruka : na pomoc koordinátorom prevencie závislostí a iných sociálno-patologických javov v podmienkach školy*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2003. s. 18-19. ISBN 80-8045-314-4
- MAČUROVÁ, L., PAVÚK, A. *Školská hygiena a primárna prevencia drogových závislostí*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2005. s. 99,134-135. ISBN 80-8068- 346-8
- OLEŠAVSKÁ, M. *Peer program – význam, vplyv a možnosti vrstovníckej skupiny v preventívnej práci*. Prešov: Metodické centrum v Prešove, 2002. s. 9. ISBN 80-8045-252-0
- POTOČÁROVÁ, M. *Pedagogika rodiny – teoretické východiská rodinnej výchovy*. Bratislava: Polygrafické stredisko UK v Bratislave, 2008. s. 4. ISBN 978-80-223-2458-8
- ROSENBAUM, M. *Bezpečnosť na prvom mieste: Prístup k teenagerom a drogám postavený na reálnych základoch a náuke o drogách*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti, 2002. ISBN 80-968359-7-1
- SANANIM. *Drogy otázky a odpovedi*. Praha: Portál, 2007. s. 25. ISBN978-80-7367-223-2

- SEJČOVÁ, E. *Pohľad na kvalitu života dospelých dospelých*. Bratislava: Album, 2006. s. 9, s. 23, s. 26. ISBN 80-968667-4-5
- SKALKOVÁ, A., et al. *Pomocná ruka : na pomoc koordinátorom prevencie závislostí a iných sociálno-patologických javov v podmienkach školy*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2003. s. 33-34. ISBN 80-8045-314-4
- VERBOVSKÁ, J., et al. *Nový obzor : na pomoc koordinátorom prevencie závislostí a iných sociálno-patologických javov v podmienkach školy*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2005. s. 11. ISBN 80-8045-395-0
- WIEGEROVÁ, A. *Cesty demokracie vo výchove a vzdelávaní VIII*. Bratislava: Edičné centrum FMFI UK, 2004. s. 124. ISBN 80-969146-0-X
- ZELINA, M., LENÁRT, M. *Vieme, že ... program boja proti zlu, násiliu, závislostiam, predsudkom, rasizmu a neproduktívnemu spôsobu života*. Bratislava: Oddelenie prevencie kancelárie prezidenta PZ, 2007. s. 26–27, s. 34. ISBN 978-80-969183-3-1

Odborné články a komentáre

- HUPKOVÁ, I. Celospoločenský prístup k prevencii drogových závislostí. In *Vychovávateľ*, 2001. č. 7, s.25-27. ISSN 0139-6919
- KRATOCHVÍLOVA, E. Voľný čas a pedagogika voľného času. In *Vychovávateľ* 2003, roč. 48., č.9, 15 s.

Internetové zdroje

- NÁRODNÁ PROTIDROGOVÁ STRATÉGIA NA OBDOBIE 2009-2012. [online]. [cit. 2010-01-25]. Dostupné na internete:[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/8942AB4BE2A4B97BC1257584004E3D2E/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/8942AB4BE2A4B97BC1257584004E3D2E/$FILE/Zdroj.html)

PRÍLOHA A

DOTAZNÍK

Milí žiak,
predkladáme Ti dotazník, ktorý je zameraný na zistenie úrovne Tvojich vedomostí o drogách a drogových závislostiach a na zistenie úrovne protidrogovej výchovy na Vašej škole. Dotazník je anonymný a údaje získané z dotazníka budú použité pri vypracovaní bakalárskej práce. Preto Ťa prosím, aby si k dotazníku pristupoval/a zodpovedne a pravdivo.

Na predložené otázky odpovedaj tak, že v prípade predloženia možnosti zakrúžkuj Tvoju zvolenú možnosť, v ostatných prípadoch doplň stručne odpoveď.

1. **Škola** :
2. **Ročník** :
3. **Pohlavie:** a) chlapec
b) dievča
4. **Vek:**
5. **Kde bývaš?** a) na dedine
b) v meste
6. **Z akej rodiny pochádzaš?**
a) úplná rodina (obaja vlastní rodičia)
b) neúplná rodina (jeden rodič)
c) doplnená rodina (jeden rodič nevlastný)
d) iné pomery
7. **Ako by si charakterizoval/a Tvoje vzťahy s rodinou?**
a) výborné
b) dobré
c) trochu problémové
d) zlé
8. **Čo robíš vo voľnom čase?** (možnosť viacerých odpovedí)
a) zúčastňujem sa rôznych aktivít organizovaných školou
b) športujem
c) hrám sa na počítači
d) chodím s partiou von, stretávam sa s kamarátmi
e) pomáhám v domácnosti
f) pozerám TV
g) vzdelávam sa
h) iné (doplň)
9. **Odkiaľ získavaš informácie o drogách?** (možnosť viacerých odpovedí)
a) z médií (televízia, rádio, noviny)
b) z internetu
c) z kníh, príručiek

- d) z prednášok
- e) od priateľov
- f) zo školy
- g) iné (napíš)

10. Čo podľa teba spôsobuje, že mladiství siahnu po droge?

- a) zvedavosť
- b) osobné problémy
- c) náhodný kontakt s dilerom
- d) problémy v rodine
- e) problémy v škole
- f) vplyv kamarátov
- g) snaha vyniknúť pred ostatnými
- h) nuda
- i) iné

11. Skúšal/a si už niekedy piť alkohol?

- a) áno
- b) nie

12. Vypil/a si toľko alkoholu, že by si bol/a opitý/á?

- a) áno, jedenkrát
- b) áno, viackrát
- c) áno, často
- d) nie

13. Skúšal si už niekedy fajčiť?

- a) áno
- b) nie

14. Ako často fajčíš teraz?

- a) denne
- b) občas
- c) nefajčím

15. Užil/a si už niekedy niektorú z nasledujúcich drog?

- | | | |
|-----------|--------|--------|
| marihuana | a) áno | b) nie |
| hašiš | a) áno | b) nie |
| LSD | a) áno | b) nie |
| heroín | a) áno | b) nie |
| extáza | a) áno | b) nie |

16. Čo Ťa viedlo k tomu, aby si vyskúšal/a drogu?

- a) nahovoril ma kamarát
- b) chcel som ju vyskúšať zo zvedavosti
- c) iný dôvod (doplň)
- d) nevyskúšal som ju

17. Keby Ti ponúkol drogu spolužiak, čo by si urobil/a?

- a) s chuťou by som to skúsil

- b) asi by som zo zvedavosti raz skúsil, čo to urobí
- c) váhal by som, ale asi by som odmietol
- d) rozhodne by som odmietol

18. Na koho by si sa vo Vašej škole mohol/a obrátiť v súvislosti s drogovou problematikou?

- a) na svojho učiteľa
- b) na psychológa
- c) na výchovného poradcu
- d) na svojho lekára
- e) na rodičov
- f) na nikoho
- g) neviem

19. Vykonáva sa na Vašej škole drogová prevencia?

- a) áno
- b) nie

20. Akou formou sa vykonáva prevencia na Vašej škole?

- a) prednášky
- b) besedy s pracovníkmi centier
- c) besedy s užívateľmi drog
- d) rozhovory s pedagógom
- e) poradenská služba
- f) premietanie videoprogramov
- g) iné (napíš)

21. Je prevencia na Vašej škole dostačujúca?

- a) áno
- b) nie
- c) neviem to posúdiť

Ďakujeme za spoluprácu a ochotu zúčastniť sa uvedeného prieskumu!

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracovala samostatne, neporušila som autorský zákon a použitú literatúru som uviedla na príslušnom mieste.

Tnava, 26. 05. 2010


.....
podpis